

LUONNOS

5.3.2004

Hallituksen esitys Eduskunnalle keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävän pöytäkirjan hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävän Luxemburgissa 16 päivänä lokakuuta 2001 tehdyn pöytäkirjan sekä antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi tarvittaessa antaa pöytäkirjan 13 artiklan 5 kohdan mukaisen ilmoituksen, jonka mukaan ennen pöytäkirjan kansainvälistä voimaantuloa Suomi soveltaa pöytäkirjaa suhteissaan muihin samanlaisen ilmoituksen antaneisiin jäsenvaltioihin.

Pöytäkirjan tarkoituksena on tehostaa ja helpottaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä kansainvälisessä oikeusavussa rikosasioissa. Pöytäkirja täydentää keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehtyä yleissopimusta. Pöytäkirja sisältää määräyksiä muun muassa pankkitilitietoja koskevasta oikeusavusta sekä pankkisalaisuutta, vero-, tulli-, ja valuuttarikoksia ja poliittisia rikoksia koskevista kieltäytymisperusteista.

Pöytäkirjan hyväksymisestä on tarkoitus ilmoittaa Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille kun eduskunta ja valtioneuvosto ovat hyväksyneet pöytäkirjan. Pöytäkirja ei vielä ole tullut kansainvälisesti voimaan.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin pöytäkirja. Pöytäkirjan voimaantulosta säädettäisiin asetuksella.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto.....	3
2. Nykytila	3
2.1 Suomen lainsäädäntö	3
2.2 Kansainväliset sopimukset.....	4
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	5
4. Esityksen vaikutukset.....	7
5. Asian valmistelu	8
6. Riippuvuus muista kansainvälisistä yleissopimuksista ja velvoitteista.	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	8
1. Keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävä pöytäkirja ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön.....	8
1 artikla. Pyyntö saada tietoja pankkitileistä.....	8
2 artikla. Pyyntö saada tietoja pankkitapahtumista.....	11
3 artikla. Pankkitapahtumien valvontapyynnot.....	12
4 artikla. Luottamuksellisuus	14
5 artikla. Ilmoitusvelvollisuus.....	15
6 artikla. Täydentävät oikeusapupyynnot.....	16
7 artikla. Pankkisalaisuus.....	16
8 artikla. Vero-, tulli-, ja valuuttarikokset.....	17
9 artikla. Poliittiset rikokset.....	19
10 artikla. Evätyjen pyyntöjen toimittaminen neuvostolle ja Eurojustin osallistuminen	20
11 artikla. Varaumat	20
12 artikla. Alueellinen soveltaminen	20
13 artikla. Voimaantulo	21
14 artikla. Uusien jäsenvaltioiden liittyminen.....	21
15 artikla. Islannin ja Norjan asema	21
16 – 17 artiklat. Voimaantulo Islannin sekä Norjan osalta ja tallettaja	22
2. Laki keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävän pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta	22
3. Voimaantulo	22
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	23
5. Käsittelyjärjestys	24
LAKIEHDOTUS.....	25
NEUVOSTON SÄÄDÖS.....	26
keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävästä, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan mukaisesti laadittavasta pöytäkirjasta	26
Keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävä	27
PÖYTÄKIRJA,	27

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 16 päivänä lokakuuta 2001 keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä vuonna 2000 tehtyyn yleissopimukseen liitettävän pöytäkirjan (EYVL C 326, 21.11.1001, jäljempänä pöytäkirja). Pöytäkirja perustuu Ranskan kesäkuussa 2000 tekemään aloitteeseen keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaksi yleissopimukseksi. Aloite vuorostaan pohjautui Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmiin, joissa muun ohella kiinnitettiin huomiota tarpeeseen tehostaa Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä törkeän talousrikollisuuden ja rahanpesun torjumiseksi. Ranskan aloite oli tarkoitettu täydentämään erityisesti keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaa vuoden 1959 eurooppalaista yleissopimusta (SopS 30/1981 jäljempänä eurooppalainen oikeusapusopimus) ja 29 päivänä toukokuuta 2000 tehtyä yleissopimusta keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä (EYVL C 197, 12.7.2000, jäljempänä vuoden 2000 oikeusapusopimus). Neuvottelujen kuluessa Ranskan aloite muutettiin vuoden 2000 oikeusapusopimukseen liitettäväksi pöytäkirjaksi.

Pöytäkirja sisältää määräyksiä pankkitileihin ja –tilitapahtumiin sekä pankkitapahtumien valvontaan liittyvistä oikeusapupyynnöistä, täydentävistä oikeusapupyynnöistä ja oikeusavun antamisen kieltäytymisperusteista, joiden tarkoituksena on rajoittaa tai valvoa eurooppalaisen ja vuoden 2000 oikeusapusopimuksen mukaisten kieltäytymisperusteiden soveltamista.

EU:n jäsenvaltiot ovat tehneet pöytäkirjaan selitysmuistion (EYVL C 257, 24.10.2002, s. 1), joka selvittää pöytäkirjan sisältöä.

Eesitys sisältää ehdotuksen pöytäkirjan hyväksymisestä, sen ennen kansainvälistä voimaantuloa tapahtuvaa soveltamista koskevan ilmoituksen antamisesta sekä pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista koskevaksi laiksi.

Eesitys toteutettaisiin niin, että pöytäkirjaa sovellettaisiin suoraan, eikä lakiin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa (4/1994), jäljempänä rikosoikeusapulaki, otettaisi pöytäkirjaa asiasisältöisesti vastaavia säännöksiä. Pöytäkirjan määräykset ovat niin yksityiskohtaisia, että niitä voidaan soveltaa suoraan rinnakkain rikosoikeusapulain kanssa. Lisäksi pöytäkirjan säännöksiä sovelletaan pääasiallisesti vain suhteessa toisiin EU:n jäsenvaltioihin, joten asiasisältöisesti vastaavien säännösten ottamista rikosoikeusapulakiin, jota sovelletaan suhteessa kaikkiin valtioihin eli myös muihin kuin EU:n jäsenvaltioihin, ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena. Pääosa rikosoikeusapulain säännöksistä koskee oikeusavun antamista toiselle valtiolle. Laki ei sisällä kuin muutamia säännöksiä oikeusavun pyytämisestä toisesta valtiosta, koska pyytämisen edellytykset määräytyvät lähinnä kansainvälisten sopimusten nojalla ja vaihtelevat eri valtioiden välillä. Myös pöytäkirjan ja pöytäkirjaan kiinteästi liittyvän vuoden 2000 oikeusapusopimuksen tultua voimaan oikeusavun pyytämistä toisesta EU:n jäsenvaltiosta sääntelisivät erityisesti kansainväliset yleissopimukset.

2. Nykytila

2.1 Suomen lainsäädäntö

Kansainvälinen rikosoikeusapu on apua, jota eri valtioiden asiassa toimivaltaiset viranomaiset antavat toisilleen valtioiden rajat ylittävien rikosasioiden käsittelyssä.

Kansainvälistä rikosoikeusapua koskevat säännökset sisältyvät pääosin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettuun lakiin. Kyseinen laki on kansainvälistä rikosoikeusapua koskeva yhtenäinen säännöstö, jonka perusteella Suomen viranomaiset voivat antaa ja pyytää oikeusapua toisen valtion viranomaisilta. Lain periaatteena on, että Suomen viranomaiset voivat lain nojalla antaa toisen valtion viranomaisille oikeusapua siitä riippumatta, onko Suomen ja oikeusapua pyytäneen valtion välillä voimassa valtiosopimusta. Oikeusavun antamisen edellytyksenä ei ole myöskään se, että pyynnön esittänyt valtio muutoin antaisi vastaavaa oikeusapua Suomelle. Suomen viranomaiset voivat siten periaatteessa pelkästään rikosoikeusapulain nojalla antaa ja pyytää oikeusapua toisen valtion viranomaiselta.

Vaikka rikosoikeusapulaki on oikeusapua koskeva yhtenäinen säännöstö, Suomen kansainväliset velvoitteet toisia valtioita kohtaan oikeusapua annettaessa sekä Suomen oikeudet saada oikeusapua toisilta valtioilta määräytyvät kansainvälisten sopimusten nojalla.

Rikosoikeusapulaissa on kyseisen periaatteen mukainen säännös, jonka mukaan lain säännösten estämättä kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa annetaan myös siten kuin oikeusavun antamisesta on erikseen sovittu tai säädetty (30 §). Rikosoikeusapulakia ja kansainvälisiä yleissopimuksia sovelletaan näin ollen rinnakkain toistensa kanssa.

Rikosoikeusapulain 1 §:n mukaan kansainväliseen oikeusapuun kuuluu muun ohella asiakirjojen sekä muiden todisteiden ja selvitysten toimittaminen rikosasian käsittelyä varten sekä pakkokeinojen käyttäminen todisteiden hankkimiseksi tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Myös muu rikosasian käsittelyä varten tarvittava oikeusapu kuuluu lain soveltamisalaan. Lain lähtökohtana on se, että oikeusapupyynnöt täytetään Suomen lainsäädännön mukaisesti. Pynnön toteuttamisessa voidaan myös noudattaa pyynnössä esitettyä erityistä menettelyä, jos se ei ole Suomen lainsäädännön vastaista (11 §). Vuoden 2000 oikeusapusopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä (149/2004) tätä pääsääntöä muutettiin siten, että pyydettyä erityistä muotoa tai menettelyä olisi noudatettava, milloin tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön perusperiaatteiden vastaisena.

Pöytäkirjassa tarkoitettuun yhteistyöhön liittyvään rikosoikeusapuun liittyviä säännöksiä sisältyy myös muihin lakeihin, kuten poliisilakiin ja pakkokeinolakiin. Poliisilain 36 § mahdollistaa rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi tarvittavien tietojen saamisen yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Poliisilain 53 §:ssä puolestaan on viittaussäännös, jonka mukaan poliisin antamasta virka-avusta vieraan valtion poliisille on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty tai Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa sovittu. Niin kuin edellä on todettu, yleiset säännökset kansainvälisestä rikosoikeusavusta Suomen ja vieraan valtion viranomaisten välillä sisältyvät kansainväliseen rikosoikeusapulakiin. Pakkokeinolain (450/1987) 3 luvun 6a §:ssä säädetään vieraan valtion pyynnöstä suoritettavasta hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta. Lain 4 luvun 15 a § sisältää säännökset takavarikosta päättämisestä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta. Säännöksiä nyt voimaansaatettavan pöytäkirjan alalla erityisesti rahanpesun torjuntaa koskevista toimenpiteistä sisältyy myös luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin (1607/1993, jäljempänä luottolaitoslaki) sekä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin (68/1998, jäljempänä rahanpesulaki). Tarkemmin pöytäkirjaan liittyvien lakien sisältöä selostetaan jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2.2 Kansainväliset sopimukset

Rikosasioiden käsittelyyn liittyvä oikeusapu EU:n jäsenvaltioiden välillä perustuu pääasiassa eurooppalaiseen oikeusapusopimukseen ja vuoden 2000 oikeusapusopimuksen tultua voimaan sen vastaaviin määräyksiin. Vuoden 2000 oikeusapusopimus ja sen pöytäkirja täydentävät

eurooppalaista oikeusapusopimusta, samoin kuin eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 17 maaliskuuta 1978 tehtyä lisäpöytäkirjaa (SopS 14/1985), jäljempänä eurooppalaisen oikeusapusopimuksen lisäpöytäkirja, sekä niin sanottua Schengenin yleissopimusta (tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta 19 päivänä kesäkuuta 1990 tehty yleissopimus, SopS 23/2001), joka sisältää myös rikosoikeusapua koskevia määräyksiä.

Näiden lisäksi Suomi on liittynyt useisiin muihin kansainvälistä rikosoikeusyhteistyötä koskeviin yleissopimuksiin, joihin sisältyy myös kansainvälistä rikosoikeusapua koskevia määräyksiä. Näistä merkittävimpinä voidaan pitää Euroopan neuvoston rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevaa yleissopimusta (SopS 53/1994, jäljempänä vuoden 1990 rahanpesuyleissopimus) sekä Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kauppaa vastaan (SopS 44/1994, jäljempänä YK:n huumausaineyleissopimus). Keskeisiä vielä voimaansaattamattomia sopimuksia ovat myös Yhdistyneiden Kansakuntien järjestäytyneen rikollisuuden vastainen yleissopimus, eli niin sanottu Palermon sopimus, jonka Suomi allekirjoitti 12. joulukuuta 2000, Euroopan unionin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä keskinäisestä oikeusavusta tehty sopimus (EYVL L 181, 19.7.2003 s. 34), joka allekirjoitettiin 25. kesäkuuta 2003, sekä eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 8. marraskuuta 2001 tehty toinen lisäpöytäkirja, jonka Suomi allekirjoitti 9. lokakuuta 2003.

Suomi on myös tehnyt joidenkin valtioiden kanssa kahdenvälisiä valtiosopimuksia kansainvälisestä rikosoikeusavusta taikka rikostorjuntaa tai muuta yhteistyötä koskevia sopimuksia, jotka sisältävät määräyksiä kansainvälisestä rikosoikeusavusta. Kyseisiä valtioita ovat Australia, Latvia, Liettua, Puola, Ukraina, Unkari, Venäjä ja Viro. Jotkut kyseisistä valtioista ovat myös eurooppalaisen oikeusapusopimuksen osapuolia.

Eurooppalainen oikeusapusopimus, johon rikosasioiden käsittelyyn liittyvä keskinäinen oikeusapu EU:n jäsenvaltioiden välillä tällä hetkellä pääasiallisesti perustuu, velvoittaa sopimusvaltiot mahdollisimman laajalti antamaan toisilleen oikeusapua pyynnön esittäneen valtion oikeusviranomaisen toimivaltaan kuuluvan rikosasian käsittelyssä. Sopimus sisältää määräyksiä muun ohella etsintä- ja takavarikko- sekä muista todistelupyynnöistä ja oikeudenkäyntiasiakirjojen ja tuomioistuinten päätösten tiedoksiantamisesta. Sopimuksen on katsottu mahdollistavan muun ohella tietojen antamisen pankkitapahtumista. Eurooppalainen oikeusapusopimus ei velvoita pöytäkirjan 1 artiklassa tarkoitetun oikeusavun antamiseen eli siihen, että pyynnön vastaanottaneen valtion olisi selvitettävä se, onko rikostutkinnan kohteena olevalla luonnollisella henkilöllä pankkitilejä pyynnön vastaanottaneessa valtiossa ja toimitettava tiedot tileistä pyynnön esittäneelle valtiolle. Kokonaan uudenlainen toimenpide on 3 artiklan määräys pankkitapahtumien valvontapyynnöistä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on hyväksyä ja saattaa kansallisesti voimaan EU:n vuoden 2000 oikeusapusopimuksen pöytäkirja. Pöytäkirja täydentää vuoden 2000 oikeusapusopimuksen määräyksiä ja siten myös eurooppalaisen oikeusapusopimuksen määräyksiä.

Kuten edellä on todettu, pöytäkirja sisältää yksittäisiä määräyksiä, jotka täydentävät Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä voimassaolevia sopimuksia. Pöytäkirjan 8 artikla liittyen vero, tulli- ja valuuttarikoksiin sisältää määräyksiä, joita sovelletaan myös suhteessa Norjaan ja Islantiin.

Pöytäkirjan 1-4 artiklat sisältävät pankkitileihin ja -tapahtumiin liittyviä määräyksiä. Pöytäkirjan 1 artikla velvoittaa oikeusapupyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion artiklassa tarkoitetu-

edellytyksin rikoksen tutkintaan liittyen selvittämään, onko henkilöllä tili tai tilejä ja ilmoittamaan kyseisiä tilejä koskevat tiedot.

Pöytäkirjan 2 artikla velvoittaa pyynnön vastaanottaneen valtion ilmoittamaan tiedot nimettyjen tilien kautta suoritetuista pankkitapahtumista.

Pöytäkirjan 3 artikla velvoittaa jäsenvaltion huolehtimaan siitä, että se voi valvoa tietyn tilin kautta suoritettuja pankkitapahtumia. Artiklat 1-3 eivät edellytä voimaansaattamislain lisäksi erityisiä säännöksiä kansalliseen lakiin. Artikloissa tarkoitettua oikeusapua voidaan antaa jo voimassaolevan lainsäädännön perusteella.

Pöytäkirjan 4 artikla edellyttää jäsenvaltion varmistavan, että pankit eivät ilmaise pankkiasiakkaalle tai muulle henkilölle 1-3 artiklan perusteella tapahtunutta tietojen toimittamista tai tutkinnan käynnissäoloa.

Pöytäkirjan 5-10 artiklat sisältävät määräyksiä, jotka liittyvät yleisesti kaikkeen kansainväliseen rikosoikeusapuun EU:n jäsenvaltioiden välillä. Pöytäkirjan 5 artikla sisältää velvollisuuden ilmoittaa pyynnön esittäneelle valtiolle mahdollisen tutkinnan aloittamisen tarpeesta, jos pyyntöä täytettäessä käy ilmi sellaista, jota vieras valtio ei pyyntöä esittäessään voinut ennakoida.

Pöytäkirjan 6 artiklan mukaan täydentävä oikeusapupyyntö voidaan tehdä toimittamatta alkuperäisen pyynnön yhteydessä toimitettuja tietoja. Lisäksi artikla mahdollistaa täydentävän pyynnön tekemisen paikan päällä, jos vieraan valtion toimivaltainen viranomais on läsnä pyyntöä täytettäessä.

Pöytäkirjan 7 artiklassa poistetaan mahdollisuus kieltäytyä oikeusavusta pankkisalaisuuteen vedoten ja artiklassa 8 sillä perusteella, että pyyntö koskee vero- tulli- tai valuuttarikosta. Artiklassa 9 rajoitetaan poliittisia rikoksia koskevan kieltäytymisperusteen soveltamista.

Pöytäkirjan 10 artikla sisältää kieltäytymistapauksia koskevan mekanismin, jossa neuvostolla ja Eurojustilla on rooli oikeudellisen yhteistyön toimivuuden arvioinnissa ja ongelmien ratkaisussa.

Pöytäkirjan 11 – 17 artiklat sisältävät määräykset varaumista, alueellisesta soveltamisesta, voimaantulosta, uusien jäsenvaltioiden sekä Islannin ja Norjan asemasta samoin kuin pöytäkirjan tallettajasta.

Esitys sisältää ehdotuksen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta blankettimuotoisella lailla.

Suomen voimassaoleva lainsäädäntö jo nyt mahdollistaa pöytäkirjassa tarkoitetun pankkitilitietoja koskevan oikeusavun (pöytäkirjan 1-4 artiklat), sekä muun pöytäkirjassa tarkoitetun toiminnan. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista laatia tästä erityisiä asiasisältöisiä säännöksiä. Siltä osin kuin Suomi olisi oikeusapua pyytävä valtio, tämä ei olisi tyhjentävästi edes mahdollista, sillä Suomen lainsäädännöllä ei voida määrätä pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaan kuuluvista muodoista ja menettelyistä. Myöskään kieltäytymisperusteiden osalta ei ole tarkoituksenmukaista ottaa pöytäkirjan osalta rikosoikeusapulakiin erityisiä säännöksiä edes siltä osin kuin on kyse Suomesta oikeusapua antavana valtiona. Tällaisen voimaansaattamistekniikan soveltaminen johdonmukaisesti johtaisi vaikeaselkoiseen lainsäädäntöön, sillä viime kädessä voimassa olevan oikeuden sisältö kuitenkin määräytyisi soveltaen kulloinkin kyseeseen tulevaa kansainvälistä sopimusta. Sopimuksen kieli ei aina ole soveltuva käytettäväksi asiasisältöisessä kansallisessa lainsäädännössä, joten sopimusmääräysten sanamuotojen toistaminen suoraan ei ole mahdollista.

Toisaalta valtioiden väliset velvoitteet perustuvat kuitenkin ainoastaan kyseeseen tulevan sopimuksen sanamuotoihin, jotka joskus tarkoituksellisestikin on jätetty tulkinnanvaraisiksi.

Konkreettisena esimerkkinä kieltäytymisperusteiden tyhjentävän asiasisältöiseen lakiin kirjaamisen ongelmista olisi esimerkiksi poliittisia rikoksia koskeva kieltäytymisperuste. Yleislakina sovellettavassa rikosoikeusapulaissa tämä on harkinnanvarainen kieltäytymisperuste, sillä lakia sovelletaan mille tahansa valtiolle annettavaan oikeusapuun. Asiasta on kuitenkin määräyksiä monissa kansainvälisissä sopimuksissa tämän pöytäkirjan lisäksi, jotka rajoittavat oikeutta pitää rikosta poliittisena. Se kuinka paljon oikeutta kieltäytyä rikoksen poliittisen luonteen perusteella on rajoitettu vaihtelee eri sopimuksissa. Lisäksi tämä rajoitus on usein kussakin sopimuksessa määritelty pitkästi ja monimutkaisesti siten, että määritelmä itsessäänkin sisältää viittauksia toisiin kansainvälisiin sopimuksiin. Ei myöskään voida sanoa, että tietyt poliittisia rikoksia koskevat määräykset olisivat voimassa vain suhteessa EU:n jäsenvaltioihin tai EN:n sopimuksen ollessa kyseessä EN:n jäsenvaltioihin. Velvoite määräytyy usein vain suhteessa sopimuksen voimaansaattaneeseen valtioon. Sopimusten ratifiointitilanne luonnollisesti muuttuu koko ajan, joten lainsäädännön ajan tasalla pitäminen olisi vaikeaa ottaen huomioon kaikki edellä mainitut muuttujat. Näin ollen useissa tapauksissa kansainväliseen rikosoikeusapuun liittyen tarkka asiasisältöinen voimaansaattaminen merkitsisi huomattavaa resurssien tarvetta asiasisältöisen lainsäädännön ajan tasalla pitämisessä, eikä kuitenkaan käytännössä lisäisi lainsäädännön selkeyttä, vaan päinvastoin aiheuttaisi lainsäädännön pääperiaatteiden hukkumisen monimutkaisen ja vaikeaselkoisen säännösten sekaan. Asiasisältöinen voimaansaattamislainsäädäntö on sen sijaan tarpeen sellaisissa tilanteissa, joissa oikeusavun antaminen tai pyytäminen ei olisi mahdollista nykyisen lainsäädännön puitteissa, vaan on tarpeen luoda sitä varten esimerkiksi tarkat menettelysäännökset. Tässä esityksessä tarkoitetun pöytäkirjan osalta tähän ei ole tarvetta.

4. Esityksen vaikutukset

Pöytäkirjan voimaansaattaminen Suomessa tulisi tehostamaan Suomen ja EU:n muiden jäsenvaltioiden viranomaisten välistä yhteistyötä kansainvälisessä rikosoikeusavussa. Pöytäkirja sisältää useita määräyksiä, joiden voidaan katsoa hyödyntävän Suomen viranomaisia tehokkaan rikosoikeusavun saamiseksi toisista EU:n jäsenvaltioista. Pöytäkirjan voimaansaattamisen voidaan katsoa helpottavan esitutkintaa sellaisten rikosten osalta, jotka liittyvät useaan EU:n jäsenvaltioon. Pöytäkirjan keskeisimmät määräykset, joilla tehostetaan pankkitilitietoja koskevaa oikeusapua edesauttavat käytännössä ennen kaikkea talousrikosten esitutkintaa. Talousrikosten tutkintaa hyödyttää myös määräys, jonka mukaan oikeusavusta ei saa kieltäytyä pankkisalaisuuteen vedoten. Soveltamisalaa ei kuitenkaan ole rajoitettu vain tiettyihin rikoksiin.

Pöytäkirjan voimaansaattamisella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Taloudellisia vaikutuksia on lähinnä pöytäkirjan määräyksillä, jotka koskevat mahdollisten pankkitilien selvittämistä ja tilitapahtumien valvontaa. Pöytäkirjan voimaansaattaminen ei kuitenkaan tältä osin edellytä sellaista erityistä teknistä varustelua, joka ei jo nyt olisi käytettävissä. Vaikutukset kohdistuisivat lähinnä henkilöstöresursseihin. Pöytäkirjan lähtökohtana kuitenkin on, että mahdollisten pankkitilien selvittämistä pyydetään vain, jos sillä on olennainen merkitys tutkinnan kannalta. Pankkitilien valvontapyyntöjen osalta on pyynnön vastaanottavan valtion harkinnassa millaiseen valvontaan suostutaan. Näin ollen on pyynnön täyttävien viranomaisten harkinnassa, tulisiko valvontapyynnön täyttäminen vieraan valtion viranomaisen pyytämässä laajuudessa vaatimaan teon laatuun nähden kohtuuttomasti voimavaroja. On muistettava, että jo nykyään annetaan oikeusapua antamalla tietoa pankkitapahtumista. Pöytäkirjan voimaantulon myötä saattavat pankkitileihin liittyvät tiedustelut jossain määrin lisääntyä. Toisaalta vastaavasti parantuneet mahdollisuudet saada tietoa pankkitileistä lisäävät Suomen viranomaisten mahdollisuuksia jäljittää esimerkiksi rikoksella saatua hyötyä ja saada se konfiskoitua.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Valmistelun aikana on saatu lausunnot [...] .

Pöytäkirjan neuvotteluvaiheessa valtioneuvosto on lähettänyt eduskunnalle pöytäkirjasta, silloisesta yleissopimuksesta, kirjelmän U 39/2000 vp sekä lisäksi täydentäviä tietoja asian käsittelystä Euroopan unionissa. Lakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon LaVL 21/2000 vp. Perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon PeVL 39/2000 vp. Pöytäkirja allekirjoitettiin 16. lokakuuta 2001.

6. Riippuvuus muista kansainvälisistä yleissopimuksista ja velvoitteista.

Hallitus on kesällä 2003 antanut esityksen Eduskunnalle keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen hyväksymiseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 31/2003 vp). Valtioneuvosto on eduskunnan suostumuksen (EV 92/2003 vp) mukaisesti hyväksynyt yleissopimuksen. Yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan 25 päivänä toukokuuta 2004. Mainitun EU:n vuoden 2000 oikeusapusopimuksen voimaantulo on edellytyksenä tässä esityksessä tarkoitetun pöytäkirjan voimaantulolle.

EU:n vuoden 2000 oikeusapusopimus on pääsopimus suhteessa esityksessä tarkoitettuun kyseisen sopimuksen pöytäkirjaan. Näin ollen pöytäkirjan määräykset vain täydentävät kyseistä sopimusta. Muista kuin pöytäkirjassa tarkoitetuista asioista, sekä yleisissä menettelyyn liittyvissä asioissa noudatettaisiin edellä mainitussa sopimuksessa olevia määräyksiä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävä pöytäkirja ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

1 artikla. Pyyntö saada tietoja pankkitileistä

Artikla sääntelee velvollisuutta vieraan valtion pyynnöstä selvittää, onko rikostutkinnan kohteena olevalla henkilöllä tilejä pyynnön vastaanottaneessa valtiossa.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltio selvittää toisen jäsenvaltion pyynnöstä sen, onko rikostutkinnan kohteena olevalla luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä jäsenvaltiossa sijaitsevassa pankissa yksi tai useampi tili tai tilejä koskeva määräysvalta. Myönteisessä tapauksessa jäsenvaltio toimittaa yksityiskohtaiset tiedot tileistä. Pyydettyä ja edellyttäen, että tietojen hankkiminen voi tapahtua kohtuullisessa ajassa, tietoihin on sisällytettävä myös tilit, joihin menettelyn kohteena olevalla henkilöllä on valtakirja.

Artiklan 2 kohdan mukaan artiklan mukaista velvoitetta sovelletaan vain tietoihin, jotka ovat tilinpitäjäpankin hallussa.

Artiklan 3 kohdassa asetetaan lisäedellytyksiä artiklan soveltamiselle. Kappaleen mukaan artiklan soveltaminen edellyttää ensinnäkin, että tutkinta koskee rikosta, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa ja vähintään kaksi vuotta pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Vaihtoehtoisesti artikla voi tulla sovellettavaksi, jos kyseessä on rikos, joka mainitaan Euroopan poliisiviraston perustamisesta vuonna 1995 tehdyn yleissopimuksen (Europol-yleissopimus, SopS 78/1998) 2 artiklassa tai mainitun yleissopimuksen liitteessä, sellaisena kuin se on muutettuna. Kolmanneksi artiklan voi tulla sovellettavaksi myös sellaisten rikosten tutkinnassa, joita tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta vuonna 1995 tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 85/2002) sekä siihen vuonna 1996 (SopS 87/2002) ja vuonna 1997 (ei vielä voimassa) liitettyissä pöytäkirjoissa. Mainitut sopimukset sisältävät suhteellisen laajan rikosluettelon, koskien keskeisimpiä rikostyyppisiä mukaan lukien muun muassa huumausainekauppa, terrorismi, henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, väärentämisen, kavallukset ja petokset, järjestäytynyt varkausrikollisuus, ympäristörikokset ja Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuvat rikokset. Huolimatta 3 kohdassa olevista soveltamisen edellytyksistä Suomi voi antaa artiklassa tarkoitettua oikeusapua kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti vaikka kohdan rikoksia koskevat edellytykset eivät täytyisikään. Kohdan 3 edellytysten täyttyminen luo vain velvollisuuden antaa tässä tarkoitettua apua.

Artiklan 4 kohdan mukaan pyynnön esittävän viranomaisen on pyynnössään selvitettävä, miksi pyydetyillä tiedoilla on todennäköisesti olennainen merkitys rikoksen tutkinnan kannalta sekä millä perusteella on oletettavaa, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion pankeissa on tilejä sekä mahdollisuuksien mukaan kerrottava myös, mistä pankeista voi olla kyse. Lisäksi pyynnössä on tuotava esiin käytettävissä olevat tiedot, jotka voivat helpottaa pyynnön toteuttamista.

Selitysmuistion mukaan tarkoituksena on, että pyyntö rajattaisiin vain tiettyihin pankkeihin tai tileihin, jotta helpotettaisiin pyyntöjen täyttämistä. Pyyntö esittävä valtio myös velvoitettaisiin harkitsemaan huolellisesti, onko pyydetyillä tiedoilla todennäköisesti olennainen merkitys rikoksen tutkinnan kannalta sekä mille jäsenvaltioille pyyntö lähetetään.

Selitysmuistion mukaan 4 kohta merkitsee sitä, että pyynnön esittävä jäsenvaltio ei saa ”onkia” tietoja mistä tahansa jäsenvaltiosta tai niistä kaikista, vaan sen on osoitettava pyyntö jäsenvaltiolle, joka todennäköisesti pystyy tarjoamaan pyydetty tiedot. Pyyntö vastaanottava jäsenvaltio ei saa kuitenkaan kyseenalaistaa, onko pyydetyillä tiedoilla todennäköisesti olennainen merkitys käynnissä olevan tutkinnan kannalta.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat asettaa artiklan mukaisen pyynnön täyttämiseksi samat ehdot, joita ne soveltavat etsintä- ja takavarikkopyyntöjen suhteen. Eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 5 artiklassa on määräykset siitä, mitä edellytyksiä sopimusvaltiot voivat asettaa etsintä- ja takavarikkopyyntöjen täyttämiseksi. Artiklan mukaan sopimusvaltiot voivat antaa selityksen, jolla ne asettavat etsintä- tai takavarikkopyyntöjen täyttämisen edellytyksiksi yhden tai useamman artiklan 1 kappaleen a – c kohdassa tarkoitetuista ehdoista. Ehdoksi voidaan a kohdan mukaan asettaa, että pyynnön perusteena oleva rikos on rangaistava sekä pyynnön esittäneen että sen vastaanottaneen valtion lainsäädännön mukaan. Kohdan b mukaan edellytykseksi voidaan asettaa, että kyseessä on rikos, jonka johdosta voidaan luovuttaa. Kohdassa c mainittuna edellytyksenä on se, että pyynnön täyttäminen on pyynnön vastaanottaneen valtion lain mukaista.

Suomi on asettanut eurooppalaisen oikeusapusopimuksen osalta etsintä- ja takavarikkopyyntöjen edellytykseksi a ja c kohdassa tarkoitettuja ehdot. Siten Suomi voisi asettaa 1 artiklassa tarkoitettujen tietojen toimittamisen edellytykseksi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen sekä sen, että pyynnön täyttäminen on Suomen lainsäädännön mukaista. Rikosoikeusapulain mukaan mainittuja edellytyksiä sovelletaan paitsi etsintä- ja takavarikkopyyntöihin, myös muihin oikeusapupyntöihin, joiden täyttäminen edellyttää pakkokeinojen käyttämistä. Artiklassa 1 tarkoitettujen

pankkitilitietojen toimittamista ei ole kuitenkaan pidettävä pakkokeinolaissa tarkoitettuna pakkokeinona. Suomen lainsäädännössä velvollisuus tietojen antamiseen poliisille on säännelty erikseen poliisilaissa. Tietojen toimittamiseen ei vallitsevan käsityksen mukaan sovelleta etsintää ja takavarikkoa koskevia pakkokeinolain säännöksiä. Siten pankkitilitietoja voitaisiin jo nykyisin rikosoikeusapulain nojalla luovuttaa laajemmin kuin mitä 1 artiklan 5 kappaleessa edellytetään.

Artiklan 6 kohdan mukaan neuvosto voi unionisopimuksen 34 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisesti päättää laajentaa artiklan 3 kohdan soveltamisalaa. Neuvosto voi siten päättää siitä, että artikla ulotettaisiin koskemaan myös muita kuin 3 kohdassa mainittuja rikoksia. Unionisopimuksen 34 artiklan 2 kohdasta ilmikäyvin tavoin soveltamisalan laajentaminen edellyttää kuitenkin yksimielisyyttä.

Poliisilain 36 §:ssä säädetään poliisin oikeudesta saada päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Poliisilain 36 § tulisi pöytäkirjan tarkoittamissa tilanteissa sovellettavaksi vain siltä osin kuin kyseessä on rikoksen selvittäminen, sillä pöytäkirjassa tarkoitettu oikeusapu ei koske rikosten torjuntaa eikä poliisitutkintaa. Poliisin vieraan valtion viranomaisille antamaan virka-apuun sovelletaan kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettua lakia sekä Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia. Luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993), jäljempänä luottolaitoslaki) 94 §:n 2 momentin mukaan luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on velvollisuus antaa muutoin pankkisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi. Näiden säännösten perusteella poliisilla on jo nykyisin oikeus saada 1 artiklassa edellytetyt tiedot. Vieraasta valtiosta tulleiden pyyntöjen osalta tietojen saamisen edellytykset olisivat siten samat kuin puhtaasti kansallisissakin tapauksissa.

Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettu laki (68/1998, jäljempänä rahanpesulaki) sisältää säännökset rahanpesun selvittelykeskuksen tiedonsaantioikeudesta. Pankin on lain 10 §:n mukaan viivyttämättä ilmoitettava selvittelykeskukselle liiketoimesta, johon sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää on syytä epäillä. Lisäksi pankin on annettava pyynnöstä kaikki ne tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi. Selvittelykeskus saa käyttää ja luovuttaa saamiaan tietoja edelleen vain, jos se on tarpeen rahanpesun estämiseksi ja selvittämiseksi. Artikla ei edellytä myöskään luottolaitos- eikä rahanpesulain muuttamista.

Rikosoikeusapulain 1 §:ssä säädetään lain soveltamisalasta. Laki mahdollistaa oikeusavun antamisen rikosasiassa, jonka käsittely oikeusapua pyydetessä kuuluu Suomen tai vieraan valtion viranomaisen toimivaltaan. Pykälän 2 momentissa on lueteltu toimenpiteet, joita kansainväliseen oikeusapuun kuuluu. Momentin 2 kohdan mukaan oikeusapu käsittää muun ohella asiakirjojen ja esinetodisteiden hankkimisen sekä muiden todisteiden ja selvitysten vastaanottamisen ja toimittamisen rikosasian käsittelyä varten. Pyydetyn toimenpiteen on siis oltava tarpeen yksittäisen rikosasian käsittelyä varten, jolloin lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät toimenpiteet, jotka eivät liity rikosasian käsittelyyn. Niin kuin edellä on todettu, 1 artiklan soveltamisalaan liittyy useita täsmennyksiä. Ensinnäkin pankkitilitietoja koskevan pyynnön tulee koskea rikostutkinnan kohteena olevalla luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä olevia pankkitilejä pyynnön vastaanottaneen valtion alueella. Toiseksi velvoite koskee ainoastaan tilanteita, joissa tutkitaan rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus pyynnön esittäneessä valtiossa on vähintään neljä vuotta vankeutta, Europol-yleissopimuksessa tai sen liitteessä olevia rikoksia tai määrättyjä EY:n taloudellisiin etuihin kohdistuvia rikoksia. Kolmanneksi pyydettyillä tiedoilla tulee pyynnön esittäneen valtion viranomaisen käsityksen mukaan olla olennainen merkitys kyseessä olevan rikoksen tutkinnan kannalta. Näin ollen artiklassa tarkoitettua oikeusapua on katsottava rikosoikeusapulain 1 §:ssä

tarkoitetuksi, yksittäisen rikosasian käsittelyyn tarvittavaksi toimenpiteeksi, joka lain nojalla voidaan suorittaa.

Pakkokeinoja lukuun ottamatta rikosoikeusapulaki jo nykyisin mahdollistaa oikeusapupyynnön täyttämisen kaksoisrangaistavuudesta riippumatta. Lain mukaan pääsääntönä on, että pyynnön täyttämässä on noudatettava Suomen lain mukaista menettelyä (9 §). Laki kuitenkin on mahdollistanut myös oikeusapupyynnössä pyydetyn sellaisen erityisen menettelyn noudattamisen, joka ei ole Suomen lainsäädännön vastaista, vaikka menettelystä ei Suomen kansallisessa lainsäädännössä olisi säännöksiä (11 §). Vuoden 2000 oikeusapusopimuksen myötä muutetun lain sanamuodon mukaan pyydettyä menettelyä tulisi noudattaa, ellei se ole Suomen lainsäädännön *perusperiaatteiden* vastaista. Pankkitilitietojen hankkimista ei ole pidettävä pakkokeinolain mukaisena pakkokeinona, jolloin pyynnön täyttämislähtö ei olisi välttämätöntä edellyttää kaksoisrangaistavuutta. Toisaalta sekä rikosoikeusapulain että pöytäkirjan tarkoitusta vastaisi se, että oikeusapua annettaisiin mahdollisimman laajalti pyynnön esittäneen valtion tarpeiden mukaisesti. Siten Suomen ei tulisi rajoittaa artiklan soveltamisalaa artiklan 5 kohdassa tarkoitettuun tavoin siten kuin se on eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 5 artiklan mukaan sallittua etsintä- ja takavarikkopyyntöjen osalta. Vaikka Suomi ei rajoita soveltamisalaa tältä osin, ei artiklan kohta 5 kuitenkaan edellytä säännöksiä voimaansaattamislakiin. Artiklan kyseisen kohdan sanamuoto on vain salliva. Yleislakina tilanteeseen sovellettavan rikosoikeusapulain mukaan kaksoisrangaistavuutta edellytetään vain pakkokeinojen osalta. Samoin rikosoikeusapulaki sääntelee Suomen lain mukaisen menettelyn noudattamista. Näin ollen esityksen mukaan kaksoisrangaistavuutta edellytettäisiin samassa laajuudessa kuin nykyisin.

2 artikla. Pyyntö saada tietoja pankkitapahtumista

Artikla sisältää määräykset pankkitilitapahtumien toimittamisesta pyynnön esittäneelle valtiolle. Artiklassa tarkoitettu oikeusapu on jatkoa 1 artiklassa tarkoitettulle oikeusavulle, jonka mukaisesti on selvitetty, onko henkilöllä tilejä pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa. Artiklassa tarkoitettu oikeusapu voi olla myös oikeusavun ensimmäinen vaihe, jos tilien olemassaolo on jo tiedossa. Kyseessä ei ole uusi oikeusaputoimenpide, vaan artiklan tarkoituksena on pöytäkirjan selitysmuistion mukaan selvittää ja kehittää toimenpidettä, jota jo sovelletaan eurooppalaisen oikeusapusopimuksen nojalla.

Artiklan 1 kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut valtio toimittaa pyynnön esittäneen valtion pyynnöstä yksityiskohtaiset tiedot nimetyistä pankkitileistä sekä pyynnössä nimetyn yhden tai useamman tilin kautta määrätyn ajan kuluessa suoritetuista pankkitapahtumista. Tiedot käsittävät muun ohella tunnistetiedot veloitetuista ja hyvitetystä tileistä. Toisin kuin 1 artiklassa, 2 artiklassa ei edellytetä, että kyseessä tulisi olla rikostutkinnan kohteena olevan henkilön tili. Artikla siten soveltuu myös muiden kuin rikostutkinnan kohteena olevien henkilöiden tilitapahtumien selvittämiseen. Edellytyksenä kuitenkin on, että pyyntö liittyy käsillä olevaan rikostutkintaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan artiklassa tarkoitettua velvoitetta sovelletaan vain tilinpitäjäpankin hallussa oleviin tietoihin.

Artiklan 3 kohdassa pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle asetetaan velvollisuus pyynnössään ilmoittaa, miksi se pitää pyydettyjä tietoja merkityksellisinä rikoksen tutkinnan kannalta.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat asettaa artiklan mukaisen pyynnön täyttämislle samat ehdot, jotka ne asettavat etsintä- ja takavarikkopyyntöjen täyttämislle. Artiklan 1 yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetystä syistä Suomen ei tulisi rajoittaa artiklan soveltamisalaa

4 kohdassa tarkoitetuin tavoin siten kuin se on eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 5 artiklan mukaan sallittua etsintä- ja takavarikkopyyntöjen osalta.

Edellä 1 artiklaa käsittelevässä jaksossa on käsitelty pankkitilitietojen luovuttamiseen liittyvää kansallista lainsäädäntöä. Säännökset mahdollistavat jo nykyisin myös tietojen antamisen pankkitilitapahtumista, joten artikla ei edellytä lainsäädännön muuttamista.

3 artikla. Pankkitapahtumien valvontapyynnot

Artikla koskee tilien valvonnan muodossa tapahtuvaa oikeusapua.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion tulee voida toisen jäsenvaltion pyynnöstä määrättyinä ajanjaksona valvoa yhden tai useamman pyynnössä nimetyn tilin kautta suoritettuja pankkitapahtumia sekä ilmoittaa valvonnan tuloksista pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle. Artiklan 2 kohdassa pyynnön esittäneen jäsenvaltion on pyynnössään ilmoitettava, miksi se pitää pyydettyjä tietoja merkityksellisinä rikostutkinnan kannalta.

Artiklan 3 kohdan mukaan pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset tekevät päätöksen valvonnasta tapauskohtaisesti ottaen asiaankuuluvalla tavalla huomioon kansallisen lainsäädäntönsä.

Artiklan 4 kohdan mukaan pyynnön esittäneen ja sen vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset sopivat valvonnan yksityiskohdista.

Pöytäkirjan selitysmuistion mukaan 3 artikla ainoastaan velvoittaa jäsenvaltiota perustamaan järjestelmän, joka mahdollistaa pankkitapahtumien valvonnan, mutta ei velvoita jäsenvaltiota antamaan artiklassa tarkoitettua oikeusapua. Jäsenvaltion harkinnassa on, voidaanko ja millä edellytyksin valvontaa koskeviin pyyntöihin suostua.

Artiklassa tarkoitettu velvoite valvontajärjestelmän olemassa olosta täyttyy jo sillä, että nykyisen lainsäädännön mahdollistamin tavoin poliisiviranomainen tiedustelee tietyin väliajoin tietyn tilin tilitapahtumia. Suomen kansallinen lainsäädäntö siten mahdollistaa artiklassa tarkoitetun oikeusavun jo nykyisellään. Tämän perusjärjestelmän ylittävistä sekä viranomaisen että pankin kannalta kustannustehokkaammista toimintatavoista voivat viranomainen ja pankki sopia erikseen kussakin yksittäistapauksessa tai laajemminkin noudettavaksi pankkitilitiedustelujen osalta aivan kuten puhtaasti kansallisissakin tapauksissa. Valvonta voitaisiin toteuttaa esimerkiksi toimittamalla tiliote määrättyin väliajoin vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä pankkitilitiedustelun tehneelle Suomen poliisiviranomaiselle.

Pöytäkirjan selitysmuistion mukaan artiklassa tarkoitetun valvonnan käytännön yksityiskohdista sovitaan pyynnön esittäneen ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten kesken. Näin pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi täysin määrätä, missä olosuhteissa valvonta tapahtuu. Selitysmuistion mukaan pyynnön esittänyt ja pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voivat esimerkiksi sopia päivittäisestä valvonnasta, tai että viikoittainen valvonta riittää ottaen huomioon tapauksen asianhaarat. Näin ollen Suomen viranomaiset voivat harkita vaatisiko pyynnön täyttäminen ehdotetussa muodossa kohtuuttomasti voimavaroja epäillyn teon laatuun nähden. Koska artikla ei ehdottomasti velvoita siinä tarkoitetun avun antamiseen, voitaisiin valvonnasta tarvittaessa kieltäytyä kokonaankin esimerkiksi rikosoikeusapulain 13 §:n 1 momentin 6 kohdan harkinnanvaraisella kieltäytymisperusteella. Sen mukaan avun antamisesta voidaan kieltäytyä, jos pyynnön täyttäminen tulisi teon laatuun nähden vaatimaan kohtuuttomasti voimavaroja.

Selitysmuistion mukaan pyynnön vastaanottavan jäsenvaltion päätettäväksi jätetään, voidaanko reaaliaikaista valvontaa tarjota. Pöytäkirjan voimaantulon myötä viranomaisille tai pankeille ei luotaisi tässä suhteessa sellaisia velvollisuuksia, mitä jo nykyiset kansalliset säännökset eivät mahdollistaisi. Pöytäkirjan voimaansaattamisen yhteydessä ei siten otettaisi lainsäädäntöön sellaisia erityissäännöksiä, joilla velvoitettaisiin suorittamaan reaaliaikaista valvontaa. Edellä 1 artiklaa käsittelevässä jaksossa on käsitelty pankkitilitietojen luovuttamiseen liittyvää kansallista lainsäädäntöä. Säännökset mahdollistavat jo nykyisin myös tietojen antamisen pankkitilitapahtumista 3 artiklan edellyttämällä tavalla, joten artikla ei edellytä lainsäädännön muuttamista.

Toimivaltainen viranomainen

Edellä 1-3 artiklassa tarkoitettua pankkitilitietoja koskevan oikeusavun osalta oikeusavun antamiseen toimivaltaisen viranomaisen osalta ei ehdoteta muutoksia nykyiseen järjestelmään. Laki mahdollistaa sen, että vieraan valtion pyynnöstä pankkitilitietoja tiedustelevat myös paikalliset poliisiviranomaiset.

Oikeusapupyynnöiden toimittamisessa poliisin osalta hallinnollisiin ohjeisiin perustuvana nykyisenä käytäntönä on, että Suomen poliisilta ulkomaille lähtevät ja Suomen poliisille ulkomailta tulevat oikeusapupyynnot ohjataan keskusrikospoliisin kautta. Vuoden 2000 oikeusapusopimuksen voimaansaattamista koskevan esityksen yhteydessä (HE 31/2003 vp, s. 29) ei kuitenkaan katsottu vuoden 2000 oikeusapusopimuksen edellyttävän tämän menettelyn muuttamista, vaikka sopimus edellyttää, että toinen jäsenvaltio voi kyseisen sopimuksen mukaisesti lähettää oikeusapupyynnön suoraan Suomen paikalliselle toimivaltaiselle viranomaiselle. Perusteena käytännön säilyttämiselle on se, että keskusrikospoliisi on alueellisesti toimivaltainen viranomainen täytäntöönpanemaan Suomeen saapuvat oikeusapupyynnot koko Suomen alueella. Vastaavantyyppinen järjestely on voimassa tullihallinnossa. Suomen viranomaiset voivat myös jatkossa antaa omalla hallinnonalallaan ohjeita yhteydenpitojärjestyksessä noudatettavasta menettelystä. Edellä mainittu ohjeistus ei ole esteenä sille, että toinen jäsenvaltio voi yleissopimuksen mukaisesti lähettää oikeusapupyynnön suoraan Suomen paikalliselle toimivaltaiselle viranomaiselle.

Edellä mainittua pyyntöjen toimittamista koskevaa järjestelmää vastaavasti ei ole estettä sille, että poliisihallinnon sisäisin ohjein tarvittaessa ohjataan myös varsinaista pankkitilitietoja koskevien oikeusapupyynnöiden täytäntöönpano tapahtuvaksi tietyssä tai tietyissä yksiköissä.

Henkilötietojen suoja

Pöytäkirja ei sisällä määräyksiä henkilötietojen suojasta. Tältä osin sovellettavaksi tulevat pääsopimuksen eli EU:n vuoden 2000 oikeusapusopimuksen henkilötietoja koskevat määräykset.

Vuoden 2000 oikeusapusopimuksen 23 artikla sisältää määräykset sopimuksen nojalla toimitettujen henkilötietojen suojasta (ks. HE 31/2003 vp, s. 79-81). Eurooppalaiseen oikeusapusopimukseen ei ole sisältynyt määräyksiä henkilötietojen suojasta tai käytöstä oikeusavussa.

Suomen tietosuojaa koskeva lainsäädäntö sekä julkisuuslainsäädäntö soveltuu myös kansainvälisen rikosoikeusapumenettelyn kautta saatuihin henkilötietoihin. Rikosoikeusapulain 27 §:ään sisältyy erityinen selventävä säännös salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä tietojen käyttöä koskevista rajoituksista. Pykälän mukaan kun Suomen viranomainen pyytää oikeusapua vieraan valtion viranomaiselta, on asiakirjojen ja muiden tallenteiden salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä asianosaisten ja viranomaisten tiedonsaantioikeudesta voimassa, mitä

Suomen laissa säädetään. Rikosoikeusapumenettelyssä saatua aineistoon sovelletaan näin ollen lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta, henkilötietolakia (523/1999), lakia oikeudenkäynnin julkisuudesta (945/1984) sekä lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa (761/2003). Lisäksi Suomi on saattanut kansallisesti voimaan vuonna 1981 tehdyn yleissopimuksen yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä (SopS 36/1992).

Rikosoikeusapulain 27 §:n 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, on noudatettava, mitä Suomen ja vieraan valtion välillä voimassa olevassa sopimuksessa taikka oikeusapua antaneen valtion asettamissa ehdoissa on määrätty salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, tietojen käytön rajoituksista taikka luovutetun aineiston palauttamisesta tai hävittämisestä. Kyseisen 2 momentin mukaisesti tässä esityksessä tarkoitettua pöytäkirjaa ja EU:n vuoden 2000 oikeusapusopimusta sovellettaessa sopimuksen 23 artikla määräisi henkilötietojen suojasta EU:n jäsenvaltioiden välillä. Sopimuksen ei ole sen voimaansaattamista koskevan hallituksen esityksen mukaan katsottu edellyttävänä lain muuttamista, vaan sopimuksen määräyksiä sovellettaisiin tältä osin suoraan.

EU:n vuoden 2000 oikeusapusopimuksen tietosuojaa koskevaan 23 artiklaan ei sisälly henkilötietojen määritelmää. Sopimuksen selitysmuistiossa (EYVL C 379, 29.12.2000, s. 7) on kuitenkin määritelty, että artiklassa ilmausta henkilötiedot käytetään siinä merkityksessä, joka sillä on yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskevan Euroopan neuvoston vuoden 1981 yleissopimuksen 2 artiklan a kohdassa. Kyseisen 2 artiklan a kohdan mukaan henkilötiedot tarkoittavat mitä tahansa tietoja, jotka koskevat tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa yksilöä eli rekisteröityä. Tunnistettavissa oleva yksilö on sellainen, joka voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti tunnusnumeron tai yhden tai useamman fyysisen, fysiologisen, henkisen, taloudellisen, kulttuurisen tai sosiaalisen identiteetin erityispiirteen avulla. Pankkitilitietojen voidaan katsoa olevan tässä tarkoitettu henkilötieto.

Selitysmuistion mukaan määritelmää sovelletaan riippumatta siitä, miten kyseiset henkilötiedot on rekisteröity tai miten niitä on käsitelty. Tämä tarkoittaa, että 23 artikla koskee sekä automaattisesti käsiteltyjä että muulla tavoin käsiteltyjä tietoja. Artikla ei myöskään vaikuta millään tavoin vuoden 1981 yleissopimuksen mukaisiin jäsenvaltioiden velvoitteisiin.

4 artikla. Luottamuksellisuus

Artiklan mukaan jäsenvaltion tulee varmistua siitä, että pankit eivät ilmaise asianomaiselle pankkiasiakkaalle tai ulkopuoliselle henkilölle, että pyynnön esittäneelle valtiolle on toimitettu tietoja 1, 2 tai 3 artiklan mukaisesti tai siitä, että tutkinta on käynnissä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:ssä määrätään asiakirjoista, jotka on pidettävä salassa. Pykälän 1 momentin salassapitoperusteista soveltuu pöytäkirjassa tarkoitettuihin tapauksiin parhaiten momentin 2 kohta. Kohdan mukaan salaisia ovat asiakirjat, jotka koskevat Suomen suhteita toiseen valtioon tai kansainväliseen järjestöön, asiakirjat, jotka liittyvät kansainvälisessä lainkäyttö tai tutkintaelimessä tai muussa kansainvälisessä toimielimessä käsiteltävään asiaan, ja asiakirjat, jotka koskevat Suomen valtion, Suomen kansalaisten, Suomessa oleskelevien henkilöiden tai Suomessa toimivien yhteisöjen suhteita toisen valtion viranomaisiin, henkilöihin tai yhteisöihin, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi vahinkoa tai haittaa Suomen kansainvälisille suhteille tai edellytyksille toimia kansainvälisessä yhteistyössä. Pöytäkirjassa tarkoitettua oikeusapusopimuksen voidaan katsoa koskevan muun muassa Suomen valtion suhteita toisen valtion viranomaisiin. Kirjallisuuden mukaan 2 kohdan soveltamisalaan eli kansainvälisten suhteiden vuoksi salassa pidettäviä voivat erityislainsäädännön perusteella olla asiakirjat, joiden

luottamuksellisuus perustuu sopimukseen, joka on solmittu vieraan valtion ja Suomen tai kansainvälisen yhteisön ja Suomen välillä. (Wallin, Anna - Riitta – Konstari, Timo: Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö, 2000, s. 141). Pöytäkirjan 4 artiklan luottamuksellisuutta koskevat määräykset ovat voimaantultuaan laintasoisia, joten kyseessä olisi tässä tarkoitettu erityislainsäädäntö. Myöskin 2 kohdassa tarkoitettun vahinkoedellytyksen voi katsoa täyttyvän, sillä luottamuksellisten tietojen ilmaiseminen merkitsisi sopimusrikkomusta, jonka voi katsoa aiheuttavan vahinkoa tai haittaa Suomen kansainvälisille suhteille tai edellytyksille toimia kansainvälisessä yhteistyössä.

Laissa tarkoitettu salassapitovelvollisuus ei koske pelkästään viranomaista. Lain 26 § 3 momentin mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon antamansa virka-aputehtävän suorittamiseksi tai toimeksiannostaan tai muuten lukuunsa suoritettavaa tehtävää varten. Pöytäkirjassa tarkoitetuissa tapauksissa tehtävä on annettu pankin suoritettavaksi. Pankin on pidettävä saamansa tiedot salassa, sillä 23 § 2 momentin mukaan vaitiolovelvollisuus koskee myös sitä, joka toimii viranomaisen toimeksiannosta tai toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa taikka joka on saanut salassa pidettäviä tietoja *lain* tai lain nojalla annetun luvan *nojalla*. Tässä tarkoitetuissa tilanteissa pankki on saanut tiedot 26 § 3 momentin nojalla.

Kuten viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 § 1 momentista käy ilmi, asiakirjasalaisuus merkitsee itse asiakirjaa koskevan salassapitovelvollisuuden lisäksi myös kieltoa ilmaista salassa pidettävän asiakirjan sisältö muulla tavalla.

Lain 35 §:n mukaan rangaistus 22 §:ssä säädetyn asiakirjan salassa pitämistä koskevan velvollisuuden sekä 23 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Jo nykyisen lainsäädännön mukaan olisi siten selvää, että sopimuksen ollessa Suomen osalta voimassa, artiklan edellyttämä luottamuksellisuutta koskeva velvoite voidaan täyttää.

Artiklassa tarkoitettun velvoitteen täyttäminen ei edellytä lainsäädännön muuttamista.

5 artikla. Ilmoitusvelvollisuus

Artiklassa määrätään ilmoitusvelvollisuudesta rikostutkinnan aloittamiseksi. Jos pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen katsoo oikeusapupyynnön täytettäessä, että voi olla tarpeen aloittaa tutkinta, jota alun perin ei oltu suunniteltu tai jota pyynnön esittämisajankohtana ei voitu tarkemmin määritellä, sen on ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle lisätoimenpiteiden suorittamiseksi.

Rikosoikeusapulain 1 § 2 momentin mukaan kyseisessä laissa tarkoitettuun kansainväliseen oikeusapuun kuuluu momentin 2 kohdassa tarkoitettun rikosasian käsittelyä varten toimitettavien selvitysten lisäksi myös momentin 6 kohdassa tarkoitettu muu rikosasian käsittelyä varten tarvittava yhteistoiminta. Artiklassa tarkoitettua oikeusapua voidaan siten antaa jo nyt rikosoikeusapulain mukaisesti. Lain 30 § 2 momentin mukaan oikeusapua annetaan myös siten kuin oikeusavun antamisesta on erikseen sovittu tai säädetty.

Tarpeelliseksi ei ole katsottu, että rikosoikeusapulakiin otettaisiin artiklan määräysten mukainen säännös. Artiklan määräyksiä voidaan soveltaa suoraan suhteessa EU:n jäsenvaltioihin.

6 artikla. Täydentävät oikeusapupyynnöt

Artiklan 1 kohdan mukaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi täydentää aikaisempaa pyyntöään ilman, että sen tarvitsisi toimittaa uudelleen alkuperäisen pyynnön yhteydessä jo toimitetut pyynnöt. Täydentävässä pyynnössä on esitettävä tiedot, jotka ovat välttämättömiä alkuperäisen pyynnön tunnistamiseksi.

Artiklan 2 kohdassa mahdollistetaan se, että niissä tapauksissa, joissa pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomainen osallistuu pyynnön täytäntöönpanoon pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, se voi esittää täydentävän pyynnön suoraan pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Määräyksellä ei kuitenkaan rajoiteta EU:n vuoden 2000 oikeusapusopimuksen 6 artiklan 3 kohdan soveltamista. Mainitussa sopimusmääräyksessä Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Irlannille on myönnetty oikeus sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä ilmoittaa, että niiden osalta oikeusapupyynnöiden yhteydenpito tapahtuu keskusviranomaisten kautta. Mainittua oikeutta rajoittavat Schengenin yleissopimuksen yhteydenpitomääräykset niiden tultua voimaan edellä mainituissa valtioissa.

Pöytäkirjan selitysmuistion mukaan kokemus on osoittanut, että jäsenvaltioissa kaikki viranomaiset eivät ole valmiita hyväksymään sitä, että esimerkiksi pyynnön vastaanottaneessa valtiossa pyyntöä täytettäessä oleva ulkomaalainen syyttäjä tai tutkintatuomari tekee suoraan lisäpyynnön. Kohdan määräyksellä varmistetaan, että lisäpyyntö voidaan tehdä paikan päällä, eikä sitä tarvitse lähettää pyynnön esittäneen jäsenvaltion alueelta.

Rikosoikeusapulain 4 §:n mukaan vieraan valtion viranomaisen pyyntö oikeusavun antamisesta lähetetään oikeusviranomaiselle tai tehdään suoraan sille viranomaiselle, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen kuuluu. Lain 10 §:n mukaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaisella viranomaisella on oikeus Suomen lain mukaisesti olla läsnä pyydettyä toimenpidettä suoritettaessa. Lain 7 §:n 1 momentin mukaan vieraan valtion Suomen viranomaiselle osoittama oikeusapupyyntö voidaan tehdä kirjallisesti, teknisenä tallenteena tai suullisesti ja se voidaan lähettää myös sähköisenä viestinä. Jos oikeusapupyyntö tarkoittaa haasteen, kutsun, päätöksen tai muun asiakirjan tiedoksi antamista, on pyyntöön kuitenkin aina liitettävä tai pyynnön yhteydessä toimitettava tiedoksi annettava asiakirja. Jos pyynnön tai siihen liittyvien asiakirjojen oikeaperäisyydestä tai sisällöstä syntyy epäilystä, voi oikeusministeriö tai toimivaltainen viranomainen pyytää, että pyyntö vahvistetaan tarvittavilta osin kirjallisesti. Oikeusapupyyntöä ja siihen liittyviä asiakirjoja ei tarvitse kuitenkaan laillistaa. Pykälän 2 momentissa luetellaan tiedot, jotka oikeusapupyynnön tulee sisältää, siltä osin kuin ne pyynnön asianmukaisen toimeenpanon kannalta ovat tarpeellisia.

Artiklassa tarkoitetun täydentävän pyynnön tekeminen ei edellytä erityisiä säännöksiä rikosoikeusapulakiin, vaan pöytäkirjaa voidaan soveltaa tältä osin suoraan. Rikosoikeusapulaki sallii jo nykyisin vieraan valtion toimivaltaisen viranomaisen tekemät täydentävät oikeusapupyynnöt. Rikosoikeusapulaki ei edellytä, että pyyntö tehtäisiin vieraan valtion alueelta. Pyyntö tulee rikosoikeusapulain mukaan sisältää ne laissa luetellut tiedot, jotka ovat pyynnön täytäntöönpanon kannalta tarpeellisia. Jos tarvittavat tiedot ovat jo alkuperäisen pyynnön myötä viranomaisen tiedossa ja alkuperäinen pyyntö yksilöidään täydentävässä pyynnössä, ei rikosoikeusapulain voi katsoa edellyttävän samojen tietojen toimittamista useaan kertaan.

7 artikla. Pankkiselaisuus

Artiklan mukaan jäsenvaltio ei saa vedota pankkisalaisuuteen oikeusavun antamisen kieltäytymisperusteena.

Pankkisalaisuudesta säädetään luottolaitostoiminnasta annetun lain 94 §:ssä. Pykälässä säädetty salassapitovelvollisuus koskee 1 momentin mukaan rahoituslaitoksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai muita henkilökohtaisia oloja koskevia seikkoja sekä liike- tai ammattisalaisuuksia. Kuten 1 artiklan perustelujen yhteydessä on todettu pykälän 2 momentti sisältää erityissäännöksen, jonka mukaan luottolaitoksella on velvollisuus antaa näitä tietoja syyttäjä- tai esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi. Myöskin poliisilain 36 § mahdollistaa rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi tarvittavien tietojen saamisen yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Pöytäkirjan selitysmuistion mukaan neuvottelujen aikana on sovittu, että ilmaisua ”pankkisalaisuus” on tulkittava laajasti ottaen huomioon rahoitusalaan sovellettava yhteisön oikeus ja kansallinen lainsäädäntö.

Eurooppalainen oikeusapusopimus, sen pöytäkirjat ja vuoden 2000 oikeusapusopimus, joka täydentää edellä mainittua sopimusta eivät nykyisellään sisällä nimenomaista pankkisalaisuuteen perustuvaa kieltäytymisperustetta. Myöskään rikosoikeusapulaissa ei ole pankkisalaisuutta koskevaa kieltäytymisperustetta. Vuoden 1990 rahanpesuyleissopimus sisältää nimenomaisen määräyksen, jonka mukaan rikoksen tuottaman hyödyn menetetyksi tuomitsemiseksi tehtävässä yhteistyössä ei voi kieltäytyä pankkisalaisuuteen vetoamalla. Myös YK:n huumausaineyleissopimus sisältää määräyksen, jonka mukaan siinä tarkoitettusta oikeusavusta ei saa kieltäytyä pankkisalaisuuden perusteella. Nyt ehdotetulla pöytäkirjan artiklalla laajennetaan tämä kieltä koskemaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä kaikkea rikosoikeusapua. Vaikka pankkisalaisuutta koskevaa nimenomaista kieltäytymisperustetta ei esimerkiksi eurooppalaisessa oikeusapusopimuksessa olekaan, lienee teoriassa ollut mahdollista, että oikeusavusta kieltäydytään kyseisen yleissopimuksen 2 artiklan b kohdan ”ordre public” perusteella. Kyseisen kohdan mukaan oikeusavusta voidaan kieltäytyä, jos pyynnön vastaanottanut osapuoli katsoo, että pyynnön noudattaminen on ristiriidassa sen oikeusjärjestyksen yleisten periaatteiden tai muiden olennaisten etujen kanssa. Tällöin on mahdollista, että joissakin valtioissa asiallisesti kieltäytymisperusteena on pankkisalaisuus. Näin ollen pöytäkirja rajoittaa esimerkiksi ”ordre public” kieltäytymisperusteen tulkintaa. Myöskin rikosoikeusapulain 12 § 2 momentti sisältää oikeusjärjestyksen perusperiaatteita koskevan kieltäytymisperusteen. Artikla ei edellytä rikosoikeusapulain muuttamista.

8 artikla. Vero-, tulli-, ja valuuttarikokset

Artiklan 1 kohdan mukaan oikeusapupyyntöä ei saa evätä pelkästään sillä perusteella, että pyyntö koskee rikosta, jota pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio pitää vero-, tulli- tai valuuttarikoksena.

Artiklan 2 kohdan 1 kappaleessa määrätään, että jos jäsenvaltio on asettanut etsintä- ja takavarikkopyyntöjen täyttämisen edellytykseksi kaksoisrangaistavuuden, niin sen katsotaan täyttyvän 1 kohdassa tarkoitettujen rikosten osalta, jos teko vastaa sen oman lainsäädännön mukaan samanlaatuista tekoa. Kohdan 2 kappaleen mukaan pyynnöstä ei saa kieltäytyä sillä perusteella, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion lainsäädännössä ei säädetä samanlaista veroa tai maksua tai ettei lainsäädäntöön sisälly sääntelyä samanlaatuisesta verosta, tullista tai valuuttatoimesta kuin pyynnön esittäneen jäsenvaltion lakiin. Kohdan 3 mukaan kumotaan Schengenin yleissopimuksen 50 artikla.

Eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 2 artiklan a kohdan mukaan oikeusapu voidaan evätä, jos pyyntö koskee rikosta, jota pyynnön vastaanottanut osapuoli pitää vero-, tulli tai valuuttarikoksena. Rikosoikeusapulaki ei sisällä vastaavaa kieltäytymisperustetta. Eurooppalaisen

oikeusapusopimuksen vuoden 1978 lisäpöytäkirja (SopS 14/1985) sisältää vastaavankaltaisen määräyksen verorikoksia koskevan kieltäytymisperusteen poissulkemisesta kuin pöytäkirja. Pöytäkirjan 8 artiklan 1 kohta ei edellytä muutoksia rikosoikeusapulakiin.

Kuten edellä on todettu, silloin kun oikeusapupyynnön toteuttaminen edellyttäisi pakkokeinojen käyttöä, eli kyseeseen tulisi etsintä- tai takavarikko, edellytetään kaksoisrangaistavuuden täyttymistä. Rikosoikeusapulain 15 § 1 momentin mukaan pakkokeinoja ei saa käyttää, jos tämä ei Suomen lain mukaan olisi sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Momentin sanamuoto kattaa kuitenkin pöytäkirjan 8 artiklan 2 kohdan 1 kappaleen tilanteet, joten se ei edellytä muutoksia rikosoikeusapulakiin. Myös Eurooppalaisen oikeusapusopimuksen lisäpöytäkirja sisältää pöytäkirjan 8 artiklan 2 kohdan 1 ja 2 kappaletta vastaavat määräykset. Myöskään pöytäkirjan 8 artiklan 2 kohdan 2 kappale ei edellytä muutoksia rikosoikeusapulakiin, vaan sitä voidaan soveltaa suoraan. Artiklan 8 kohta 2 ei siten Suomen osalta asiallisesti muuta oikeustilaa nykyisestä. Eurooppalaisen oikeusapusopimuksen lisäpöytäkirjan vastaaviin määräyksiin on tosin voinut tehdä varauman. Suomi ei ole tehnyt tällaista varaumaa. Tältä osin oikeusministeriö voi teoriassa rikosoikeusapulain 16 § ja eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 23 artiklan 3 kohdan perusteella päättää, että oikeusapua ei anneta, tässä tapauksessa varauman tehneelle valtiolle, jos pyynnön esittänyt valtio ei anna vastaavaa oikeusapua Suomen viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön perusteella. Koska pöytäkirja ei sisällä varaumamahdollisuutta tältä osin, pöytäkirjan kattavan voimaantulon myötä puutuvan vastavuoroisuuden perusteella tapahtuva kieltäytymismahdollisuus poistuisi tältä osin, sillä pöytäkirjan osapuolina olevat valtiot antaisivat toisilleen oikeusapua tältä osin.

Artiklan 3 kohdan mukaan kumottava Schengenin yleissopimuksen 50 artikla sisältää myös määräyksiä verorikoksista. Kumottavassa artiklassa on määräyksiä oikeusavun antamisesta eurooppalaisen oikeusapusopimuksen mukaisesti myös valmistevero-, arvonlisävero- ja tullisäännöksiä koskevien säännösten rikkomisen osalta. Artiklan mukaan valmisteveroa koskevaan petokseen liittyvää oikeusapupyyntöä ei voida evätä sillä perusteella, että pyynnössä tarkoitetuista tavaroista ei peritä valmisteveroa pyynnön vastaanottaneessa sopimuspuolena olevassa valtiossa. Pyyntöä esittänyt sopimuspuoli saa käyttää pyynnön vastaanottaneelta sopimuspuolelta saatuja tietoja vain pyynnössä mainittuun tarkoitukseen, ellei muuhun käyttöön anneta etukäteen lupaa. Artiklan mukainen oikeusapu voidaan evätä, jos rikoksen kohteena oleva tai maahantuotujen tai maastavietyjen tavaroiden arvo ei ylitä artiklassa määritellyjä arvoja. Artiklan määräyksiä sovelletaan myös tekoihin, joista on seuraamuksena on hallinnollinen sakkorangaistus.

Kumottavan artiklan määräysten tausta on ollut se, kuten pöytäkirjan vastaavan määräyksen tausta, että eräissä sopimuspuolena olevissa valtioissa on kansallisessa lainsäädännöllä rajattu fiscaaliset rikokset kansainvälisen oikeusavun ulkopuolelle. Tällainen oikeusavun rajoitus on Schengenin yleissopimuksella haluttu poistaa. Pöytäkirjalla poistetaan kokonaan, jo Schengenin yleissopimuksen määräyksillä kavennettu mahdollisuus kieltäytyä oikeusavusta vetoamalla siihen, että kyseessä on vero-, tulli-, tai valuuttarikos. Pyyntöä vastaanottaneelta valtiolta saatujen tietojen käytöstä on määräykset pääsopimuksen, eli EU:n vuoden 2000 oikeusapusopimuksen 23 artiklassa. Kyseisen sopimuksen 3 artiklassa on määräykset siitä, että oikeusapua annetaan myös hallintoviranomaisten toimivaltaan kuuluvista teoista, jos kyseisen viranomaisen asiassa antama päätös voidaan saattaa erityisesti rikosasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen tutkittavaksi. Kuten edellä on todettu, rikosoikeusapulaki ei rajaa artiklassa tarkoitettuja julkista taloutta koskevia rikoksia kansainvälisen oikeusavun ulkopuolelle. Pöytäkirjan 8 artiklan 3 kohta ei edellytä muutoksia rikosoikeusapulakiin.

9 artikla. Poliittiset rikokset

Artiklan 1 kohdan mukaan oikeusapupyynnön vastaanottanut jäsenvaltio ei saa pitää mitään rikosta poliittisena rikoksena, poliittiseen rikokseen liittyvänä rikoksena tai poliittisista vaikuttamista tehtynä rikoksena.

Artiklan 2 kohdassa sallitaan se, että jäsenvaltio voi pöytäkirjaan liittyessään ilmoittaa, että se soveltaa 1 kohtaa vain terrorismin vastustamisesta 27 päivänä tammikuuta 1977 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 1 ja 2 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin ja 27 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan yleissopimuksen 3 ja 4 artiklassa määriteltyyn käyttäytymiseen terrorismin vastustamisesta tehdyn yleissopimuksen 1 ja 2 artiklassa tarkoitetun rikoksen tekemiseksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan terrorismin vastustamisesta tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 13 artiklan nojalla tehtyjä varauksia ei sovelleta jäsenvaltioiden väliseen oikeusapuun.

Rikosoikeusapulain 13 §:n mukaan oikeusavun antamisesta voidaan harkinnanvaraisesti kieltäytyä, jos pyynnön perusteena on teko, jota on pidettävä poliittisena rikoksena. Niin kuin edellä on todettu, rikosoikeusapulaki on niin sanottu yleislaki, jota sovelletaan myös sellaisten valtioiden pyyntöihin, joiden osalta ei ole voimassaolevaa oikeusapusopimusta. Kansainväliset sopimukset, joissa on määräyksiä poliittisia rikoksia koskevasta kieltäytymisperusteesta rajaavat Suomen viranomaisen harkintavaltaa päätettäessä siitä, mitä saadaan pitää poliittisena rikoksena. Näin ollen myöskään pöytäkirja ei edellytä rikosoikeusapulain muuttamista tältä osin, vaan pöytäkirjaa voidaan soveltaa suoraan.

Suomi on huhtikuussa 2002 (300/2002) peruuttanut vuoden 1977 terrorismiyleissopimukseen (SopS 16/1990) tekemänsä varauksen, jolla Suomi pidatti itsellään yleissopimuksen 13 artiklan määräysten mukaisesti ja siinä artiklassa mainituin sitoumuksin itsellään oikeuden kieltäytyä luovuttamisesta jonkin terrorismiyleissopimuksen 1 artiklassa mainitun rikoksen johdosta, jota se pitää poliittisena rikoksena. Terrorismiyleissopimusta on muutettu pöytäkirjalla, joka avautui allekirjoitettavaksi 15 päivänä toukokuuta 2003. Suomi allekirjoitti pöytäkirjan kyseisenä päivänä. Pöytäkirjaa ei kuitenkaan ole vielä saatettu kansallisesti voimaan. Pöytäkirjalla laajennetaan terrorismiyleissopimuksessa olevaa määritelmää rikoksista, joita ei saa pitää poliittisina rikoksina. Lisäksi varaumantekomahdollisuutta on kavennettu. Terrorismiyleissopimuksella samoin kuin sen pöytäkirjalla on vaikutuksia rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen lisäksi myös keskinäiseen oikeusapuun.

Rikoksen poliittisen luonteen merkitys kieltäytymisperusteena on kansainvälisissä sopimuksissa vähenemässä. Muun muassa Euroopan unionin alueella 1 päivänä tammikuuta 2004 käyttöön otettu rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva menettely eli neuvoston puitepäätökseen (EYVL L 190, 18.7.2002, s. 1) perustuva niin sanottu eurooppalainen pidätysmääräys (laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä, 1286/2003) ei sisällä enää lainkaan mahdollisuutta kieltäytyä sillä perusteella, että kyseessä on poliittinen rikos. Kyseisen puitepäätöksen mukaisella menettelyllä korvataan unionin alueella muun muassa artiklassa tarkoitettu vuonna 1996 tehty Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva yleissopimus samoin kuin vuoden 1977 terrorismiyleissopimuksen luovuttamista koskevat määräykset.

Ottaen huomioon edellä esitetty sekä se, että henkilön maasta siirtämistä on pääsääntöisesti pidettävä voimakkaampana toimenpiteenä kuin keskinäistä oikeusapua ja sen että kyseisen perusteen käyttö olisi lähinnä teoreettinen mahdollisuus, ei ole tarpeen, että Suomi tekisi kohdassa tarkoitetun ilmoituksen.

Rikosoikeusapulakiin ei ole tarpeen ottaa artiklan määräysten mukaista säännöstä. Artiklan määräyksiä voidaan soveltaa suoraan suhteessa EU:n jäsenvaltioihin.

10 artikla. Evätyjen pyyntöjen toimittaminen neuvostolle ja Eurojustin osallistuminen

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset sovellettaviksi tilanteissa, joissa oikeusapupyynnön täyttäminen evätään eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 2 artiklan b alakohdan tai 5 artiklan, Schengenin yleissopimuksen 51 artiklan tai pöytäkirjan 1 artiklan 5 kohdan tai 2 artiklan 4 kohdan perusteella. Kohdassa viitataan myös määrättyihin Benelux-sopimuksen artikloihin. Tällöin, jos pyynnön esittänyt jäsenvaltio pitää pyynnön voimassa eikä asiassa päästä ratkaisuun, pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio toimittaa perustellun kieltäytymispäätöksen tiedoksi neuvostolle jäsenvaltioiden välisen oikeudellisen yhteistyön toimivuuden mahdollista arviointia varten.

Artiklan 2 kohdan mukaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomaiset voivat ilmoittaa pyynnön täyttämiseen liittyvistä ongelmista Eurojustille. Tarkoituksena on löytää ongelmiin käytännön ratkaisu Eurojustin perustamissäädöksen mukaisten määräysten mukaisesti.

Artiklassa tarkoitetaan tilanteita, joissa oikeusapupyynnön täyttämisestä on kieltäydytty sillä perusteella, että pyynnön noudattaminen saattaa loukata täysivaltaisuutta tai voi vaarantaa turvallisuutta taikka on ristiriidassa oikeusjärjestyksen yleisten periaatteiden (ordre public) tai muiden olennaisten etujen kanssa. Artiklassa tarkoitetaan myös tilanteita, joissa etsinnästä tai takavarikosta tai pöytäkirjan 1 ja 2 artiklan tarkoittamasta oikeusavusta pankkitilitietojen osalta on kieltäydytty sillä perusteella, että kaksoisrangaistavuuden edellytys ei täyty, kyseessä ei ole luovuttamiskelpoinen rikos taikka pyynnön täyttäminen ei ole pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön mukaista.

Eurojust yksikkö perustettiin 28 päivänä helmikuuta 2002 tehdyllä neuvoston päätöksellä Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikollisuuden torjunnan tehostamiseksi (EYVL L 63, 6.3.2002, s. 1). Päätös tuli voimaan 6 maaliskuuta 2003 ja samalla lakkautettiin Eurojustin edeltäjänä toiminut väliaikainen oikeudellinen yhteistyöyksikkö.

Tarkoituksenmukaista ei ole, että rikosoikeusapulakiin otettaisiin artiklan määräysten mukainen säännös. Artiklan määräyksiä voidaan soveltaa suoraan suhteessa EU:n jäsenvaltioihin

11 artikla. Varaumat

Artiklassa kielletään muiden kuin 9 artiklan 2 kohdan mukaisten varaumien tekeminen. Edellä selostetun mukaan 9 artiklan 2 kohdassa mahdollistetaan poliittisia rikoksia koskevan kieltäytymisperusteen säilyttäminen tietyiltä osin. Edellä 9 artiklan kohdalla esitetyillä perusteilla ei ole tarpeen, että Suomi tekisi tässä tarkoitetun varauman.

12 artikla. Alueellinen soveltaminen

Artiklan mukaan pöytäkirjaa aletaan soveltaa Gibraltarin osalta silloin, kun vuoden 2000 oikeusapusopimus on tullut Gibraltarilla voimaan.

13 artikla. Voimaantulo

Artiklan 1 ja 2 kohta sisältää tavanomaiset kansallista voimaansaattamista ja pöytäkirjan hyväksymistä koskevat säännökset.

Artiklan 3 kohdan mukaan pöytäkirja tulee voimaan kahdeksan pöytäkirjaan liittyneen jäsenvaltion osalta 90 päivän kuluttua siitä, kun kahdeksas jäsenvaltio on antanut EU:n neuvoston pääsihteerille ilmoituksen pöytäkirjan hyväksymisestä. Edellytyksenä on, että asianomainen valtio on ollut EU:n jäsen silloin, kun pöytäkirja on tehty. Lisäksi edellytyksenä on, että vuoden 2000 oikeusapususopimus on mainittuun ajankohtaan mennessä tullut voimaan. Muussa tapauksessa pöytäkirja tulee voimaan samana päivänä, jona sopimus tulee voimaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos jäsenvaltio antaa hyväksymisilmoituksen vasta sen jälkeen, kun pöytäkirja on tullut voimaan, pöytäkirja tulee asianomaisen jäsenvaltion ja pöytäkirjaan liittyneiden jäsenvaltioiden välillä voimaan 90 päivän kuluttua hyväksymisilmoituksesta.

Artiklan 5 kohdassa mahdollistetaan se, että jäsenvaltio voi ilmoittaa, että ennen pöytäkirjan voimaantuloa se soveltaa pöytäkirjaa kahdenvälisesti pöytäkirjaan liittyneiden jäsenvaltioiden välisissä suhteissa. Pöytäkirjaa ei kuitenkaan voida kahdenvälisestikään soveltaa, ennen kuin vuoden 2000 oikeusapususopimus on tullut voimaan tai sitä sovelletaan kyseisten jäsenvaltioiden välillä (6 kohta).

Artiklan 7 kohdassa määrätään pöytäkirjan ajallisesta soveltamisesta. Pöytäkirjaa sovelletaan oikeusapumenettelyyn, joka on aloitettu sen jälkeen kun pöytäkirja on tullut voimaan tai sitä on 5 kohdan mukaan alettu kahdenvälisesti soveltaa.

Jotta voitaisiin varmistaa, että pöytäkirjan mahdollisuuksia tehokkaampaan oikeusapuun voitaisiin soveltaa niin pian kuin mahdollista, tulisi Suomen antaa 5 kohdassa tarkoitettu ilmoitus, jonka mukaan Suomi soveltaa pöytäkirjaa kahdenvälisesti pöytäkirjaan liittyneiden jäsenvaltioiden välisissä suhteissa 5 kohdassa tarkoitettuihin tavoihin. Ilmoituksen tekeminen ei olisi tarpeen, jos pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan siinä vaiheessa, kun Suomi ilmoittaa pöytäkirjan hyväksymisestä.

14 artikla. Uusien jäsenvaltioiden liittyminen

Artikla sisältää määräykset uusien jäsenvaltioiden liittymisestä. Pöytäkirjaan voi liittyä valtio, josta tulee EU:n jäsen ja joka liittyy myös vuoden 2000 oikeusapususopimukseen. Pöytäkirjan teksti on todistusvoimainen kaikilla pöytäkirjaan liittyneiden valtioiden kielillä. Lisäksi artiklassa on 13 artiklaa vastaavat määräykset voimaantuloajankohdasta ja viittaus kahdenvälisen soveltamisen mahdollisuutta koskevaan 13 artiklan 5 kohtaan.

15 artikla. Islannin ja Norjan asema

Artiklan mukaan vero-, tulli- ja valuuttarikoksia koskevalla 8 artiklalla muutetaan Euroopan unionin neuvoston, Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä viimeksi mainittujen osallistumisesta Schengenin säännöstön täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen tehdyn sopimuksen (niin sanottu assosiaatiosopimus), liitteessä A tarkoitettuja tai niihin perustuvia määräyksiä. Määräys tarkoittaa, että 8 artikla sitoo myös Islantia ja Norjaa.

16 – 17 artiklat. Voimaantulo Islannin sekä Norjan osalta ja tallettaja

Pöytäkirjan 16 artikla sisältää määräykset 15 artiklassa tarkoitettujen Schengenin säännöstön kehittämisenä pidettyjen määräysten voimaantulosta Islannin ja Norjan osalta. Artiklan 17 mukaan EU:n neuvoston pääsihteeri on pöytäkirjan tallettaja. Tallettaja julkaisee EY:n virallisessa lehdessä tiedot pöytäkirjan hyväksymisistä sekä lausumista ja muut pöytäkirjaan liittyvät ilmoitukset.

2. Laki keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävän pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta

1 §. *Pöytäkirjan voimaansaattaminen.* Pykälä sisältäisi tavanomaisen säännöksen siitä, että pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälä sisältää säännöksen, jonka mukaan tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Perustuslakivaliokunnan antamien lausuntojen mukaisesti (PeVL 40/2002 vp) pykälän sisältämää lain täytäntöönpanoa koskevaa asetuksenantovaltuutta on tulkittava ja sovellettava supistavasti. Valtuus ei merkitse, että asetuksella voitaisiin antaa yleisesti säännöksiä kaikista ehdotetulla lailla säännellyistä asioista, vaan sen nojalla voidaan antaa vain lain asianmukaisen täytäntöönpanon kannalta välttämättömiä säännöksiä. Tällaisia ovat esimerkiksi välttämättömät viranomaistoimintaa ohjaavat säännökset. Esitystä annettaessa ei ole vielä arvioitavissa, minkälaisia säännöksiä mahdollisesti tarvitaan.

3 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen, jonka mukaan lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin pöytäkirja.

Lisäksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan asetuksella voitaisiin erikseen säätää lain väliaikaisesta soveltamisesta Suomen ja pöytäkirjan 13 artiklan 5 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen antaneen jäsenvaltion välillä. Kuten edellä on selostettu, jäsenvaltiot voivat antaa ilmoituksen, jonka mukaan ennen sen kansainvälistä voimaantuloa pöytäkirjaa sovelletaan suhteissa muihin saman ilmoituksen antaneisiin jäsenvaltioihin. Edellä selostetun mukaisesti Suomen on tarkoitus antaa tarvittaessa tällainen ilmoitus, jos pöytäkirja ei ole vielä tullut voimaan Suomen ilmoittaessa pöytäkirjan hyväksymisestä.

3. Voimaantulo

Pöytäkirja tulee voimaan 13 artiklan mukaisesti 90 päivän kuluttua siitä, kun kahdeksas jäsenvaltio, joka oli Euroopan unionin jäsen neuvoston antaessa säädöksen tämän pöytäkirjan tekemisestä (16. lokakuuta 2001) on ilmoittanut Euroopan unionin pääsihteerille pöytäkirjan hyväksymisen edellyttämän menettelyn loppuunsaattamisesta. Jos EU:n vuoden 2000 oikeusapuserä ei ole tullut voimaan mainittuun päivään mennessä, pöytäkirja tulee voimaan päivänä, jona mainittu yleissopimus tulee voimaan. Myös yleissopimus tulee voimaan 90 päivän kuluttua kahdeksannen jäsenvaltion ilmoitettua yleissopimuksen hyväksymisestä. Tällä hetkellä yleissopimuksen

hyväksymisestä on ilmoittanut Espanja, Portugali, Suomi ja Tanska. Pöytäkirjan hyväksymisestä ei ole ilmoittanut vielä yksikään jäsenvaltio.

Jos jäsenvaltio antaa ilmoituksen sen jälkeen kun kahdeksas hyväksymistä koskeva ilmoitus on vastaanotettu, pöytäkirja tulee voimaan kyseisen jäsenvaltion osalta 90 päivän kuluttua kyseisestä myöhemmin annetusta ilmoituksesta. Tällöin pöytäkirja tulee voimaan kyseisen jäsenvaltion ja niiden jäsenvaltioiden välillä, joiden osalta pöytäkirja on tullut voimaan.

Pöytäkirjan voimaansaattamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Lain on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti kun pöytäkirja tulee voimaan Suomen osalta.

Erikseen tarvittaessa annettaisiin asetus pöytäkirjan väliaikaisesta soveltamisesta sellaisten jäsenvaltioiden välillä, jotka ovat antaneet pöytäkirjan 13 artiklan 5 kohdan mukaisen julistuksen, jonka mukaan jäsenvaltio soveltaa pöytäkirjaa suhteissaan muihin samanlaisen ilmoituksen antaneisiin jäsenvaltioihin. Tällainen ilmoitus tulee voimaan 90 päivän kuluttua sen tallettämispäivästä. Ilmoitus voidaan antaa siihen asti kunnes pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan. Jos Suomen ilmoittaessa pöytäkirjan hyväksymisestä pöytäkirja on jo tullut kansainvälisesti voimaan, ilmoituksen jättäminen ei olisi tarpeellista, eikä väliaikaista soveltamista koskevaa asetusta ole tarvetta antaa.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan tämä perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on perustuslakivaliokunnan kannan mukaan luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatuksen perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (ks. PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp).

Eräät pöytäkirjan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan sillä perusteella, että niistä tulee perustuslain mukaan säätää lailla. Sopimuksen 1-3 artiklassa määrättyihin pankkitietojen selvittämistä koskeviin pyyntöihin voi sisältyä henkilötietoja. Lisäksi pöytäkirjan 4 artiklassa määrätään pankkitietoja koskevan pyynnön luottamuksellisuudesta. Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Yleiset säännökset henkilötietojen suojaamisesta sisältyvät henkilötietolakiin.

Myös muiden pöytäkirjan määräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan, koska pöytäkirjassa määrättyistä asioista on Suomessa voimassa laintasoisia säännöksiä ja rikosoikeusavusta on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Yleiset säännökset rikosoikeusavusta Suomen ja vieraan valtion viranomaisten välillä sisältyvät aikaisemmin mainittuun rikosoikeusapulakiin. Myös muuhun lainsäädäntöön kuin rikosoikeusapulakiin sisältyy säännöksiä pöytäkirjassa määrättyistä asioista. Pankkitietojen selvittämistä koskevista 1-3 artikloissa

tarkoitettua yhteistyöstä sisältyy säännöksiä rikosoikeusapulain lisäksi poliisilain 36 §:ään. Pöytäkirjan 4 artiklaan eli pyyntöjen luottamuksellisuuteen liittyen säännöksiä salassapitovelvollisuudesta on laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Ilmoitusvelvollisuutta koskevan 5 artiklan sanamuoto on velvoittava, vaikka sisältääkin harkintavaltaa. Artikla koskee kuitenkin viranomaisten toimintavelvollisuutta ja kuuluu siten lainsäädännön alaan. Artikla 6 koskee täydentäviä oikeusapupyynnöitä. Oikeusapupyynnöiden tekemisestä ja niiden sisällöstä on voimassa lain tasoisia säännöksiä (rikosoikeusapulain 4, 5 ja 7 §). Pöytäkirjan 7-9 artiklat sisältävät määräyksiä oikeusavun kieltäytymisperusteista liittyen pankkisalaisuuteen, vero-, tulli-, ja valuuttarikoksiin, sekä poliittisiin rikoksiin. Oikeusavun kieltäytymisperusteista on määräyksiä rikosoikeusapulain 12 ja 13 §:ssä. Näin ollen pöytäkirjan määräykset pankkitilitietoja koskevasta oikeusavusta (1-3 artiklat), tutkinnan luottamuksellisuudesta (4 artikla), ilmoitusvelvollisuudesta (5 artikla), täydentävistä oikeusapupyynnöistä (6 artikla), pankkisalaisuudesta (7 artikla), vero-, tulli- ja valuuttarikoksista (8 artikla) ja poliittisista rikoksista (9 artikla) kuuluvat lainsäädännön alaan.

Pöytäkirjan artiklassa 10 (evätyyjen pyyntöjen toimittaminen neuvostolle ja Eurojustin osallistuminen) on määräyksiä lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamisen seurauksista. Rikosoikeusapulain 9 § 3 momentissa säädetään ilmoittamisesta tapauksessa, jossa pyynnön täytäntöönpanosta kieltäydytään. Artikla kuuluu lainsäädännön alaan.

Lainsäädännön alaan kuuluvat myös määräykset lainsäädännön alaan kuuluvaan artiklaan tehtävistä varaumista (11 artikla). Pöytäkirjan 12-16 artiklat sisältävät määräyksiä pöytäkirjan ajallisesta ja alueellisesta soveltamisesta. Perustuslakivaliokunnan mukaan määräysten, jotka välillisesti vaikuttavat lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten sopimusmääräysten tulkintaan ja soveltamiseen, on katsottu kuuluvan lainsäädännön alaan (PeVL 6/2001 vp). Näin ollen viimeksi mainitut artiklat kuuluvat lainsäädännön alaan.

Lisäksi esityksessä pyydetään eduskunnan suostumusta pöytäkirjan väliaikaista soveltamista koskevan 13 artiklan 5 kohdan mukaisen ilmoituksen antamiseen. Suostumuksen pyytämistä pidetään tarpeellisena, koska sen antaminen vaikuttaa siihen ajankohtaan, mistä alkaen pöytäkirjaa aloitetaan soveltaa Suomessa.

5. Käsittelyjärjestys

Pöytäkirja ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, eikä esitykseen sisältyvä lakiehdotus koske perustuslakia sen 95 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Pöytäkirja voidaan näin ollen hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus voimaansaattamislainsiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävän Luxemburgissa 16 päivänä lokakuuta 2001 tehdyn pöytäkirjan;

että Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi tarvittaessa antaa pöytäkirjan 13 artiklan 5 kohdan mukaisen ilmoituksen, jonka mukaan ennen pöytäkirjan kansainvälistä voimaantuloa Suomi soveltaa pöytäkirjaa suhteissaan muihin samanlaisen ilmoituksen antaneisiin jäsenvaltioihin.

Samalla annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

LAKIEHDOTUS

Laki keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävän pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 § *Pöytäkirjan voimaansaattaminen*

Keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävän Luxemburgissa 16 päivänä lokakuuta 2001 tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 § *Asetuksenantovaltuus*

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

3 § *Voimaantulo*

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että tätä lakia sovelletaan ennen pöytäkirjan kansainvälistä voimaantuloa Suomen ja pöytäkirjan 13 artiklan 5 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen antaneen jäsenvaltion välillä.

NEUVOSTON SÄÄDÖS,

annettu 16 päivänä lokakuuta 2001,

keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävästä, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan mukaisesti laadittavasta pöytäkirjasta

(2001/C 326/01)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 31 artiklan a kohdan ja 34 artiklan 2 kohdan d alakohdan,

ottaa huomioon Ranskan tasavallan aloitteen (1),

ottaa huomioon Euroopan parlamentin lausunnon (2),

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Unionin tavoitteiden toteuttamiseksi olisi Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevia sääntöjä parannettava, ja sitä varten olisi laadittava liitteessä oleva pöytäkirja.
- (2) Pöytäkirjan 8 artikla kuuluu tietyistä Euroopan unionin neuvoston, Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä näiden kahden valtion osallistumisesta Schengenin säännöstön täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen tehdyn sopimuksen yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä 17 päivänä toukokuuta 1999 tehdyn neuvoston päätöksen 1999/473/EY (3) 1 artiklan soveltamisalaan.

- (3) Tämän määräyksen osalta on otettu huomioon menettelyt, jotka on vahvistettu Euroopan unionin neuvoston sekä Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välisellä sopimuksella viimeksi mainittujen osallistumisesta Schengenin säännöstön täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen (4).

- (4) Kun Islannin tasavallalle ja Norjan kuningaskunnalle ilmoitetaan tämän säädöksen antamisesta edellä mainitun sopimuksen 8 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti, näille kahdelle valtiolle ilmoitetaan erityisesti säädöksen voimaantuloa Islannin ja Norjan osalta koskevan 16 artiklan sisällöstä,

ON PÄÄTTÄNYT, että laaditaan pöytäkirja, joka on liitteenä ja jonka unionin jäsenvaltioiden hallitusten edustajat ovat tänään allekirjoittaneet,

SUOSITTELEE, että jäsenvaltiot hyväksyvät sen valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti, sekä

KEHOTTAJAA jäsenvaltioita aloittamaan tätä tarkoittavat menettelyt ennen 1 päivää heinäkuuta 2002.

Tehty Luxemburgissa 16 päivänä lokakuuta 2001.

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja
D. REYNDEERS

(1) EYVL C 243, 24.8.2000, s. 11.

(2) Lausunto annettu 4. lokakuuta 2001 (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä).

(3) EYVL L 176, 10.7.1999, s. 31. (4) EYVL L 176, 10.7.1999, s. 36.

Keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävä

PÖYTÄKIRJA₂

jonka neuvosto on laatinut Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan mukaisesti

Tämän pöytäkirjan KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka ovat Euroopan unionin jäsenvaltioita,

VIITTAAVAT keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävästä pöytäkirjasta 16 päivänä lokakuuta 2001 annettuun neuvoston säädökseen,

OTTAVAT HUOMIOON Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät sekä tarpeen panna ne viipymättä täytäntöön vapautteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamiseksi,

PITÄVÄT MIELESSÄ järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvien kansainvälisten sitoumusten kansallisen tason soveltamista ja täytäntöönpanoa koskevan arviointijärjestelmän perustamisesta 5 päivänä joulukuuta 1997 hyväksytyn neuvoston yhteisen toiminnan 97/827/YOS (1) perusteella laadittujen arviointikertomusten yhteydessä annetut asiantuntijoiden suositukset,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että rikollisuuden ja erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden, rahanpesun ja talousrikollisuuden torjunta edellyttää lisätoimia rikosasioissa annettavan oikeusavun alalla,

OVAT SOPINEET SEURAAVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ, jotka liitetään keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehtyyn yleissopimukseen (2), jäljempänä 'keskinäistä oikeusapua koskeva vuoden 2000 yleissopimus' ja joista tulee sen erottamaton osa:

1 artikla

Pyyntö saada tietoja pankkitileistä

1. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tässä artiklassa vahvistettuja ehtoja noudattaen tarvittavat toimenpiteet selvittääkseen, toisen jäsenvaltion esittämään pyyntöön vastatessaan, onko rikostutkinnan kohteena olevalla luonnollisella henkilöllä tai oikeus henkilöllä jossakin sen alueella sijaitsevassa pankissa yksi tai useampi minkä tahansa tyyppinen tili tai onko tällaisella henki-

löllä tällaisia tilejä koskeva määräysvalta, ja jos on, se toimittaa yksityiskohtaiset tiedot todetuista tileistä.

Pyydettyäessä ja sikäli kuin tämä voi tapahtua kohtuullisessa ajassa, tietoihin on sisällyttävä myös tilit, joihin menettelyn kohteena olevalla henkilöllä on valtakirja.

2. Tämän artiklan mukaista velvoitetta sovelletaan ainoastaan tietoihin, jotka ovat tilinpitäjäpankin hallussa.

(1) EYVL L 344, 15.12.1997, s. 7.

(2) EYVL C 197, 12.7.2000, s. 3.

3. Tämän artiklan mukaista velvoitetta sovelletaan ainoastaan, jos tutkinta koskee

- rikosta, josta voi seurata vapausrangaistus tai vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus, jonka enimmäisaika on vähintään neljä vuotta pyynnön esittäneessä valtiossa ja vähintään kaksi vuotta pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, tai
- Euroopan poliisiviraston perustamisesta vuonna 1995 tehdyn yleissopimuksen (Europol-yleissopimus) 2 artiklassa tai mainitun yleissopimuksen liitteessä, sellaisena kuin se on muutettuna, tarkoitettua rikosta, tai
- siltä osin kuin rikos ei kuulu Europol-yleissopimuksen piiriin, Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta vuonna 1995 tehdyssä yleissopimuksessa, siihen vuonna 1996 liitetystä pöytäkirjassa ja vuonna 1997 liitetystä toisesta pöytäkirjassa tarkoitettua rikosta.

4. Pynnön esittävän viranomaisen on pyynnössään:

- kerrottava, miksi pyydetyillä tiedoilla sen mielestä todennäköisesti on olennainen merkitys rikoksen tutkinnan kannalta,
- kerrottava, millä perusteella se olettaa, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion pankeissa on tilejä ja, mahdollisuuksien mukaan, mistä pankeista voi olla kyse,
- tuotava esiin sellaiset käytettävissä olevat tiedot, jotka voivat helpottaa pyynnön täyttämistä.

5. Jäsenvaltiot voivat asettaa tämän artiklan mukaisen pyynnön täyttämiseksi samat ehdot, joita ne soveltavat etsintä- ja takavarikkopyyntöjen suhteen.

6. Neuvosto voi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisesti päättää laajentaa 3 kohdan soveltamisalaa.

2 artikla

Pyynnöt saada tietoja pankkitapahtumista

1. Pynnön vastaanottanut valtio toimittaa pyynnön esittäneen valtion pyynnöstä yksityiskohtaiset tiedot nimetyistä pankkitileistä sekä pyynnössä nimetyn yhden tai useamman tilin kautta tietyn ajan kuluessa suoritetuista pankkitapahtumista, mukaan lukien tunnistetiedot veloitetuista ja hyvitetystä tileistä.
2. Tämän artiklan mukaista velvoitetta sovelletaan ainoastaan tietoihin, jotka ovat tilinpitäjäpankin hallussa.
3. Pynnön esittäneen jäsenvaltion on siinä ilmoitettava, miksi se pitää pyydettyjä tietoja merkityksellisinä rikoksen tutkinnan kannalta.
4. Jäsenvaltiot voivat asettaa tämän artiklan mukaisen pyynnön täyttämiseksi samat ehdot, joita ne soveltavat etsintä- ja takavarikkopyyntöjen suhteen.

3 artikla

Pankkitapahtumien valvontapyynnot

1. Kukin jäsenvaltio huolehtii siitä, että se voi toisen jäsenvaltion pyynnöstä tietynä ajanjaksona valvoa yhden tai useamman pyynnössä nimetyn tilin kautta suoritettuja pankkitapahtumia, ja se ilmoittaa valvonnan tuloksista pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle.
2. Esittäessään pyynnön jäsenvaltion on siinä ilmoitettava, miksi se pitää pyydettyjä tietoja merkityksellisinä rikoksen tutkinnan kannalta.
3. Pynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset tekevät

valvontapäätöksen tapauskohtaisesti ottaen asiaankuuluvalla tavalla huomioon kansallisen lainsäädäntönsä.

4. Valvonnan yksityiskohdista sovitaan pyynnön esittäneen ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten kesken.

4 artikla

Luottamuksellisuus

Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, etteivät pankit ilmaise asianomaiselle pankkiasiakkaalle tai ulkopuolisille henkilöille, että pyynnön esittäneelle valtiolle on toimitettu tietoja 1, 2 tai 3 artiklan mukaisesti tai että tutkinta on käynnissä.

5 artikla

Ilmoitusvelvollisuus

Jos pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen katsoo oikeusapupyynnön täytettäessä, että voi olla tarpeen aloittaa tutkinta, jota ei alun perin ollut suunniteltu tai jota ei pyynnön esittämisaikana voitu tarkemmin määritellä, sen on välittömästi ilmoitettava tästä pyynnön esittäneen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle lisätoimien toteuttamiseksi.

6 artikla

Täydentävät oikeusapupyynnot

1. Jos pyynnön esittäneen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen esittää aiempaa pyyntöänsä täydentävän oikeusapupyynnön, sen ei ole tarpeen toimittaa uudelleen alkuperäisen pyynnön yhteydessä jo

toimitettuja tietoja. Täydentävässä pyynnössä on esitettävä tiedot, jotka ovat välttämättömiä alkuperäisen pyynnön tunnistamiseksi.

2. Jos keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön esittänyt toimivaltainen viranomainen voimassa olevien määräysten mukaisesti osallistuu pyynnön täyttämiseen pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa, se voi esittää täydentävän pyynnön suoraan pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle kyseisessä valtiossa oleskellessaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta keskinäistä oikeusapua koskevan vuoden 2000 yleissopimuksen 6 artiklan 3 kohdan soveltamista.

7 artikla

Pankkisalaisuus

Jäsenvaltio ei saa vedota pankkisalaisuuteen perusteena kieltäytyä yhteistyöstä toisen valtion esittämän keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön osalta.

8 artikla

Vero-, tull- ja valuuttarikokset

1. Oikeusapua ei saa evätä yksinomaan sillä perusteella, että pyyntö koskee rikosta, jota pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio pitää vero-, tull- tai valuuttarikoksena.

2. Jos jäsenvaltio on määrännyt etsintää tai takavarikkoa koskevan oikeusapupyynnön täyttämisen edellytykseksi, että pyynnössä tarkoitettu teko on rangaistava myös sen lainsäädännön mukaan, tämä edellytys katsotaan täytetyksi 1 kohdassa tarkoitettujen rikosten osalta, jos teko vastaa sen oman lainsäädännön mukaista samanlaatuista tekoa.

Pyyntöä ei saa evätä sillä perusteella, ettei pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion laissa säädetä samanlaista veroa tai maksua taikka

ettei siihen sisälly samanlaatuista veroa, maksua, tullia tai valuuttatointia koskevaa sääntelyä kuin pyynnön esittäneen jäsenvaltion lakiin.

3. Kumotaan Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 50 artikla.

9 artikla

Poliittiset rikokset

1. Jäsenvaltioiden väliseen keskinäiseen oikeusapuun liittyvän pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio ei saa pitää mitään rikosta poliittisena rikoksena, poliittiseen rikokseen liittyvänä rikoksena tai poliittisista vaikuttimista tehdyn rikoksena.

2. Kukin jäsenvaltio voi 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen antaessaan ilmoittaa, että se soveltaa 1 kohtaa ainoastaan

a) terrorismin vastustamisesta 27 päivänä tammikuuta 1977 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 1 ja 2 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin

ja

b) salahanke- tai yhteenliittäytymisrikoksiin - jotka vastaavat Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 27 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn yleissopimuksen 3 ja 4 artiklassa määriteltyä käyttäytymistä - yhden tai useamman terrorismin vastustamisesta tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 1 ja 2 artiklassa tarkoitetun rikoksen tekemiseksi.

3. Terrorismin vastustamisesta tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 13 artiklan nojalla tehtyjä varaumia ei sovelleta jäsenvaltioiden väliseen keskinäiseen oikeusapuun.

10 artikla

Evätyjen pyyntöjen toimittaminen neuvostolle ja Eurojustin osallistuminen

1. Jos pyynnön täyttäminen evätään

- keskinäistä oikeusapua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 2 artiklan b alakohdan tai Benelux-sopimuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan perusteella, tai

- Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 51 artiklan tai keskinäistä oikeusapua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 5 artiklan perusteella, tai

- tämän pöytäkirjan 1 artiklan 5 kohdan tai 2 artiklan 4 kohdan perusteella,

ja jos pyynnön esittänyt jäsenvaltio pitää pyyntönsä voimassa eikä asiassa päästä ratkaisuun, pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio toimittaa perustellun kieltäytymispäätöksen tiedoksi neuvostolle jäsenvaltioiden välisen oikeudellisen yhteistyön toimivuuden mahdollista arviointia varten.

2. Pynnön esittäneen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat ilmoittaa 1 artiklan säännösten mukaisen pyynnön täyttämisessä esiintyvistä ongelmista Eurojustille, sen jälkeen kun se on perustettu, jotta niihin löydetään käytännön ratkaisu Eurojustin perustamisvälineessä vahvistettujen säännösten mukaisesti.

11 artikla

Varaumat

Tähän pöytäkirjaan saa tehdä vain 9 artiklan 2 kohdan mukaisia varaumia.

12 artikla

Alueellinen soveltaminen

Tätä pöytäkirjaa aletaan soveltaa Gibraltarin osalta silloin, kun keskinäistä oikeusapua koskeva vuoden 2000 yleissopimus on tullut voimaan Gibraltarilla mainitun yleissopimuksen mukaisesti.

13 artikla

Voimaantulo

1. Jäsenvaltiot hyväksyvät tämän pöytäkirjan valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti.
2. Jäsenvaltiot ilmoittavat Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille tämän pöytäkirjan hyväksymisen edellyttämän valtiosääntöoikeudellisen menettelyn saattamisesta päätökseen.
3. Tämä pöytäkirja tulee voimaan asianomaisten kahdeksan jäsenvaltion osalta 90 päivän kuluttua siitä, kun kahdeksantena tämän muodollisuuden suorittava valtio, joka on Euroopan unionin jäsen silloin kun neuvosto antaa säädöksen tämän pöytäkirjan tekemisestä, on antanut 2 kohdan mukaisen ilmoituksen. Jos keskinäistä oikeusapua koskeva vuoden 2000 yleissopimus ei kuitenkaan ole tullut voimaan mainittuun päivään mennessä, tämä pöytäkirja tulee voimaan päivänä, jona mainittu yleissopimus tulee voimaan.
4. Jos jäsenvaltio antaa ilmoituksen sen jälkeen, kun tämä pöytäkirja on 3 kohdan mukaisesti tullut voimaan, tämä pöytäkirja tulee voimaan 90 päivän kuluttua tällaisesta ilmoituksesta kyseisen jäsenvaltion ja niiden jäsenvaltioiden välillä, joiden osalta pöytäkirja on jo tullut voimaan.

5. Siihen asti kun pöytäkirja tulee 3 kohdan mukaisesti voimaan, jäsenvaltio voi 2 kohdan mukaisen ilmoituksen antaessaan tai milloin tahansa sen jälkeen ilmoittaa, että asianomainen jäsenvaltio soveltaa pöytäkirjaa suhteissaan muihin samanlaisen ilmoituksen antaneisiin jäsenvaltioihin. Tällainen ilmoitus tulee voimaan 90 päivän kuluttua sen tallettamispäivästä.

6. Sen estämättä, mitä 3 - 5 kohdassa määrätään, tämä pöytäkirja ei tule voimaan eikä sitä sovelleta kahden jäsenvaltion välisissä suhteissa ennen kuin keskinäistä oikeusapua koskeva vuoden 2000 yleissopimus tulee voimaan tai sitä sovelletaan kyseisten jäsenvaltioiden välillä.

7. Tätä pöytäkirjaa sovelletaan keskinäiseen oikeusapuun, joka on pantu alulle sen jälkeen, kun pöytäkirja on tullut voimaan tai kun pöytäkirjaa on alettu soveltaa 5 kohdan mukaisesti asianomaisten jäsenvaltioiden välillä.

14 artikla

Uusien jäsenvaltioiden liittyminen

1. Tähän pöytäkirjaan voi liittyä jokainen valtio, josta tulee Euroopan unionin jäsen ja joka liittyy keskinäistä oikeusapua koskevaan vuoden 2000 yleissopimukseen.
2. Tämän pöytäkirjan teksti, jonka Euroopan unionin neuvosto on laatinut pöytäkirjaan liittyvän valtion kielellä, on todistusvoimainen.
3. Liittymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan.
4. Tämä pöytäkirja tulee siihen liittyvän valtion osalta voimaan 90 päivän kuluttua siitä päivästä, jona asianomainen valtio on tallettanut liittymiskirjansa, tai tämän pöytäkirjan voimaantulopäivänä, jos pöytäkirja ei ole vielä tullut voimaan mainitun 90 päivän määräajan päättyessä.

5. Jos tämä pöytäkirja ei ole vielä tullut voimaan liittymiskirjan tallettamishetkellä, liittyvään jäsenvaltioon sovelletaan 13 artiklan 5 kohtaa.

6. Sen estämättä, mitä 4 ja 5 kohdassa määrätään, tämä pöytäkirja ei tule voimaan eikä sitä sovelleta siihen liittyvän valtion osalta ennen kuin keskinäistä oikeusapua koskeva vuoden 2000 yleissopimus tulee voimaan tai sitä sovelletaan kyseisessä valtiossa.

15 artikla

Islannin ja Norjan asema

Edellä 8 artikla merkitsee toimenpiteitä, joilla muutetaan Euroopan unionin neuvoston, Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä viimeksi mainittujen osallistumisesta Schengenin säännöstön täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen tehdyn sopimuksen (1), jäljempänä 'assosiaatiosopimus', liitteessä A tarkoitettuja määräyksiä tai jotka perustuvat niihin.

16 artikla

Voimaantulo Islannin ja Norjan osalta

1. Edellä 15 artiklassa tarkoitettu määräys tulee voimaan Islannin ja Norjan osalta niiden keskinäisissä suhteissa jäsenvaltioihin, joiden osalta tämä pöytäkirja on jo tullut voimaan 13 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti, 90 päivän kuluttua siitä, kun neuvosto ja komissio ovat saaneet 8 artiklan 2 kohdan mukaiset tiedot niiden valtiosäännössä asetettujen vaatimusten täyttymisestä, sanotun kuitenkin

vaikuttamatta assosiaatiosopimuksen 8 artiklan soveltamiseen.

2. Jos tämä pöytäkirja tulee voimaan jonkin jäsenvaltion osalta sen jälkeen, kun 15 artiklassa tarkoitettu määräys on tullut voimaan Islannin ja Norjan osalta, tätä määräystä on sovellettava myös kyseisen jäsenvaltion sekä Islannin ja Norjan keskinäisissä suhteissa.

3. Pöytäkirjan 15 artiklassa tarkoitettu määräys ei kuitenkaan sido Islantia ja Norjaa ennen keskinäistä oikeusapua koskevan vuoden 2000 yleissopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten voimaantuloa näiden kahden valtion osalta.

4. Edellä 15 artiklassa tarkoitettu määräys tulee voimaan Islannin ja Norjan osalta viimeistään sinä päivänä, jona tämä pöytäkirja tulee voimaan viidennessätoista valtiossa, joka on Euroopan unionin jäsen silloin, kun neuvosto antaa säädöksen tämän pöytäkirjan tekemisestä, sanotun kuitenkin vaikuttamatta 1, 2 ja 3 kohdan soveltamiseen.

17 artikla

Tallettaja

Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri on tämän pöytäkirjan tallettaja.

Tallettaja julkaisee Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä tiedot tämän pöytäkirjan hyväksymisistä ja siihen liittymisistä sekä lausumat ja muut tähän pöytäkirjaan liittyvät ilmoitukset.

(1) EYVL L 176, 10.7.1999, s. 36.

TÄMÄN VAKUUDEKSI jäljempänä mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Luxemburgissa 16 päivänä lokakuuta 2001 yhtenä alkuperäiskappaleena englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, portugalin, ranskan, ruotsin, saksan, suomen ja tanskan kielellä, jonka kullakin kielellä laadittu teksti on yhtä todistusvoimainen, ja se talletetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön arkistoon. Pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetun jäljennöksen pöytäkirjasta kullekin jäsenvaltiolle.